

PEKUDE

ŠABAT 29. OŽUJKA 2025. - 29. ADARA 5785.

Temelj istinskog postignuća je jasan fokus na zadaću, na cilj i svrhu u koje ulažemo sve svoje napore.

Iako ovo može zvučati kao citat iz nekog popularnog štiva o menadžmentu ili osobnoj produktivnosti, ovo je zapravo prva rečenica remek-djela musara (židovske etike) "Mesilas Yescharim" ("Put pravednika"). "Temelj pobožnosti i korijen služenja u čistoti je razjasniti... koja je njihova svrha na ovom svijetu i na što usmjeriti svoju viziju i fokus u svim svojim naporima, svakog dana svog života."

Mi radimo toliko "stvari", odrađujemo toliko zadataka i ispunjavamo toliko obveza. Bez vizije koja to objedinjava i jasnog osjećaja svrhe, oni ostaju nepovezani i daleko od onoga što bi mogli i trebali postići.

To je razlog za promjenu između načina na koji su planovi za izgradnju Miškana (Šatora saveza) predstavljeni i načina na koji su ti planovi izvršeni. U našoj Parši (poglavlja 36 i 37) opisuje se stvarni slijed izgradnje, prvo se načini zgrada, a zatim je se napuni svetim pokušajem, dok se u planovima izloženim u Teruma (poglavlja 25 do 27) započinje s *aron hakodešom*, svetim kovčegom. Taj je kovčeg sadržavao *Luhos* (Ploče saveza) na kojima su bile ispisane Deset zapovijedi i bio je mjesto na kojem je B-žja

prisutnost vidljivo počivala. Taj je kovčeg bio žarišna točka cijelog projekta Hrama: stvaranje mjesta gdje će B-g prebivati među nama. To je bila bit svega, pa njega prvog predstavljamo, makar ćemo ga načiniti posljednjeg (vidi Rambanov uvod u Teruma).

Kada od samog početka imamo jasnu svrhu i držimo je na umu tijekom cijelog procesa, nećemo se izgubiti na putu.

Ta je dinamika bila prisutna i kada smo krenuli putem izbavljenja u Egiptu. Na početku (Šemos 3;12), Hašem je s Mošeom podijelio krajnji cilj: "Kada izvedeš narod iz Egipta, služiti će B-gu na ovoj gori (Sinaju)." To je bila bit tog puta u slobodu. I to ponavljamo svakog Pesaha, kada jedne noći slavimo svoju slobodu, a već sljedeće započinjemo brojanje Sefirat HaOmera, gledajući prema svom cilju, dolasku na Sinaj.

Kada ne skidamo svoj pogled sa cilja, sa naše istinske misije, sa Sinaja, sve što činimo približit će nas njegovom ostvarenju.■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Kohen - prva alijsa - 12 p'sukim - 38,21-39,1

P'kudei započinje popisom materijala koji su prikupljeni za upotrebu u izgradnji *Miškana*, njegovog namještaja i odjeće *kohanim*.

Iz činjenice da je Moše Rabeinu dobrovoljno dao obračun za materijale koje je prikupio, učimo da osoba koja je na odgovornom mjestu za prikupljanja novca za zajednicu mora postupati na takav način da uvijek bude van svake sumnje. Čak i ako je ta osoba u potpunosti pouzdana, ona mora poduzeti mjere kojima će izbjeći da izgleda kriva. Talmud nam kaže da obitelj *kohanim* koja je bila zadužena za spravljanje *ketoreta* (tamjana) nije dopuštala svojim ženama da koriste parfeme, kako netko ne bi posumnjao da uzimaju od svetih mirodija *ketoreta*. Isto tako, oni koji su pekli *Lehem HaPanim* nisu jeli bijelog kruha, tako da nitko ne bi ni pomislio da su uzeli od posebnog brašna iz *Mikdaša* za svoju osobnu upotrebu.

U početnom retku *sedre*, nalazimo riječ *Miškan* dva puta u jednom redu - ...*HaMiškan, Miškan HaEdut*. Raši kaže da je to aluzija na dva *Batei HaMikdaš*. Chatam Sofer dodaje da *hei* iz prvog *Miškana* "manjka" u drugom. Ovo aludira na 5 naročitih stvari koje su nedostajale u drugom Beit HaMikdašu - *Aron*, Sveta vatra, B-žanska Prisutnost, Sveti Duh, te *Urim V'Tumim*.

Raši nas uči da opis *Miškana* kao

Eduta, Svjedočanstva, potvrđuje činjenicu da nam je B-g oprostio grijeh sa Zlatnim teletom. Pokazatelj toga je *Š'hina* koja je boravila među nama, u *Miškanu*.

Posao sastavljanja i rastavljanja *Miškana* tijekom godina lutanja Pustinjom bilo je u oblasti plemena Levi, pod nadzorom i vodstvom Itamara ben Aharona HaKohena. Glavni majstori za *Miškan*, podsjeća nas Tora, bili su Becalet iz Jehude i Aholiav iz Dana.

Tora potom iznosi pojedinosti o zlatu, srebru i bakru koji su prikupljeni za *Miškan* i njegov pribor. Tora također navodi za što su se koristili različiti metali. Zatim, Tora spominje različite obojene vune (nebesko plavu, ljubičastu i crvenu) koje su bile korištene za izradu svetih halja *Kohen gadola*, i za tkanine koje su prekrivale (i štitile?) svete predmete u *Miškanu* tijekom putovanja s mjestu na mjesto u *Midbaru*.

Levi - druga alijsa - 20 p'sukim - 39,2-21

U ovoj se *aliji* nalazi detaljan opis *Efoda* i *Hošena Kohen gadola*. Oba su bila istkana od iste vrste prediva i bili su međusobno čvrsto pričvršćeni kada ih se nosilo. Dva kamena oniksa (*Avnei šoham*) bila su pričvr-

šćena na naramenice *Efoda*. Imena 12 plemena (zapravo, bila su to imena 12 sinova Jakovljevih) bila su urezana u kamenove, po šest na svakom kamenu. Pored tkanine za ta dva komada odjeće bila su tu zlatna ležišta za kamenove, zlatni koluti i lančići za povezivanje *Hošena* i *Efoda*.

Šliši - treća alijsa - 11 p'sukim - 39,22-32

M'eil (različita su mišljenja - plašt, ogrtač, odjevni predmet nalik ponču) bio je u cijelosti istkan od *t'helet* vune. Njegov vratni prorez bio je dodatno ojačan da spriječi da se pokida. Ovo je po drugi puta da Tora naglašava zabranu kidanja *M'eila* (odnosno dopuštenje da se trga). Niti jedna od odjeća ne smije se pokidati; poduzete su mjere da se kidanje spriječi. Ipak, Tora to pravilo predstavlja uz *M'eil*. Rub *M'eila* imao je rese s naizmjenično postavljenim zlatnim zvoncima i ukrasnim konopima od obojene vune i lana.

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Kutonet, halja dugih rukava koja je sezala do poda bila je istkana od bijelog lana. Neki kažu da su rukavi bili sašiveni zajedno sa samom halji-

כתונת KUTONET

nom, a ne načinjeni posebno i potom prišiveni na nju. Svi su *kohanim* nosili *Kutonet*. Svaki je *kohen* imao po mjeri iskrojenu *Kutonet*, budući da je bilo zabranjeno vršiti *avoda* u *Mikdašu* ukoliko je halja bila predugačka ili prekratka (ili pohabana ili zaprljana).

Kohen gadol nosio je jednu vrstu lanenog turbana, koji je mogao primiti *cic*. Obični *kohanim* nosili su turban druge vrste.

Pojas ili lenta, koja se naziva *Avnet*,

bila je istkana od tri boje vune i lana. On je bio neobično dug (32 *amot*, otprilike 15 metara dug) i zato ga je bilo potrebno više puta omotati oko struka *kohena*. (Neki kažu da se *Avnet* nosio iznad struka). Omatanje je stvaralo upadljivu izbočinu oko njegova struka i nju je *kohen* osjećao kad god bi ruke spustio sa strane. To je služilo kao stalni podsjetnik *kohenu* na ozbiljnost službe u *Beit HaMikdašu*. *Avnet* je bio *šaatnez*, jednako kao i *Hošen*, *Efod* i *Me'il*. Mišljenja se razlikuju u vezi *Avneta* običnih *kohena*.

Potom dolazi *cic*, odnosno *nezer hakodeš*, načinjen od čistog zlata i pričvršćen oko glave *Kohen gadola* trakama od *t'helet* vune. *Cic* je imao reljefni natpis *kodeš Hašemu*. Ima mnogo različitih mišljenja o tome na koji način su te riječi bile načinjene od zlata *cica*, te kojim redom i kakav su smjer imali jedna u odnosu na drugu. *Cic* je bio poput krune za *Kohen gadola*, a opet, imao je svrhu i da ga učini vrlo poniznim.

Ovime je rad na dijelovima *Miškana* i haljina za *kohanim* priveden kraju. (Sve što je preostalo bilo je da se sastavi i valjano postavi.)

Talmud Jerušalmi kaže da se izraz "kao što je B-g bio zapovijedio Mošeu" u *P'kudei* pojavljuje 18 puta. Sukladno tome imamo 18 *brahot* u našoj svakodnevnoj *Amida* (poveznica između službe u *Mikdašu* i dnevnih molitava je očita). Tako kaže Š'muel ben Nahmani u ime Rabi Johanana. U ovo se ne ubraja prvi

puta kada je taj izraz upotrijebljen: I Becalel... načini sve što je B-g zapovijedio Mošeu. Postoje razlike između konteksta izraza s Becalelom i konteksta prilikom svih drugih korištenja tog izraza, što opravdava njegovo neubrajanje među ostale. S druge strane, naša *Amida* ima i 19. blagoslov tako da je i "posebni" izraz obuhvaćen.

R'vi'i – četvrta alijsa – 11 p'sukim – 39,33-43

Sve dijelove *Miškana*, njegovo posuđe, i svete halje, muškarci i žene koji su dobrovoljno uložili svoje talente

za *Miškan*, donijeli su Mošeu nakon dovršenja posla. Moše je pregledao sav posao i našao da je bio u skladu s onime što je B-g zapovijedio. Moše je blagoslovio narod: "Neka bi bila B-žja volja da On učini da Njegova Prisutnost počiva nad djelom vaših ruku." (Raši)

Tora još jednom nabraja sve sastavne dijelove *Miškana*. I ponavlja stalno iznova da je narod učinio sve što je B-g zapovijedio Mošeu.

Jedna misao... Naglasak da narod čini kao što je zapovijedeno u oštroj je suprotnosti sa Zlatnim teletom, koje nije pripadalo u sve što je B-g

(nastavak s 3. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija

zapovijedio. Možemo uočiti prijekor svaki puta kada se podcrtava "ovog puta smo poslušali, ali par mjeseci ranije..." (Da bude jasno, ovo je pohvalno, to da smo učinili kako je bilo zapovijeđeno, no također se daje naslutiti i ukor.)

Hamiši – peta aliya – 16 p'sukim – 40,1-16

B-g daje nalog Mošeu da podigne *Miškan* na Roš hodeš nisan. Nakon što se zdanje postavi, Moše treba u njega unijeti Aron, i objesiti *Parohet* koji odvaja Svetinju nad svetinjama od ostalog dijela *Miškana*. *Šulhan* i *Menora* postavljeni su na svoja mjesta, nakon čega je postavljen zlatni *Mizbeah*. *Masah* je potom obješen na stupove na ulazu u *Miškan*. Bakreni *Mizbeah* postavljen je ispred *Miškana*, nasuprot njegova ulaza. *Kijor* i njegovo postolje smješteni su između *Miškana* i *Mizbeaha*, malo u stranu. Dvorišne zavjese obješene su na njihove stupove.

Nakon svega ovoga, Moše je trebao pomazati sve dijelove *Miškana* i posvetiti ih. Zatim su *Mizbeah* i njegovo oruđe bili pomazani, a također i umivaonica.

Potom su *kohanim* dovedeni naprijed. Nakon propisanog pranja, odjenuti su u njihovu svetu odjeću i pomazani.

Šiši – šesta aliya – 11 p'sukim – 40,17-27

I dogodilo se da je na prvi dan nisan u godini poslije Izlaska iz Egipta, *Miškan* bio dovršen. To je malo manje od godine dana nakon *J'ceat*

Micrajim. U tom odlomku, Tora daje procedure korak po korak kako konačno izvesti zapovijedi iz *paršijot* T'ruma, T'cave, početak Ki Tisa, i čitave Vajkhel.

Š'vi'i – sedma aliya – 11 p'sukim – 40,28-38

Nastavljajući se na posljednji odlomak Tora opisuje završne faze cjelokupnog posla izgradnje *Miškana*. Kada Moše postavi *Mizbe'ah* na njegovo mjesto, on prinosi odgovarajuće *korbanot*.

Zamislite si podvojene osjećaje koje je Moše morao imati u tom času. On je sagradio *Mikdaš* i sada zapravo vrši ulogu Kohen gadola. Ali to neće potrajati. Tijekom tjedna svečanog otvaranja *Miškana*, Moše je radio sve. Pogledajte *micvu* pranja ruku i nogu prije vršenja *Avoda*. Zapovijed dolazi Mošeu, te Aharonu i sinovima. Raši kaže da su na osmi dan posvećenja *Miškana* Moše i Aharon imali jednak status. Ali samo toga dana. Nakon toga, Moše je samo Levi, a Aharon preuzima kormilo. Kaže se da bi Moše bio Kohen gadol, da nije onako govorio s B-gom kod gorućeg grma. Tada je B-g doveo Mošeu Aharona da po-

dijeli s njime odgovornosti i prednosti uloge vođe.

U završnih 5 p'sukim u Š'mot, Tora nam kaže da Moše nije mogao prići *Miškanu* jer je *Miškan* bio "prekriiven Oblakom". Tek kad se oblak podigao Moše je mogao prići.

Oblak je također bio znak narodu da krene na put ili da ostane u taboru. Oblak je tamo bio danju, a Vatreći stup noću.

Ovako završava knjiga Š'mot, sa, da tako kažemo, postavljenom scenom za knjigu Vajikra, *Torat Kohanim*.

U knjizi Š'mot, počeli smo kao obitelj koja se nalazi u Egiptu, i tamo biva porobljena i potlačena. Izrasli smo u naciju, bili smo izbavljeni iz Egipta uz velika čuda. Primili smo Toru i uspostavili dva glavna aspekta naše nacionalne samosvojnosti – pravila za svakodnevni život prema Tori i izgradnju *Miškana* da bude središte naše duhovne energije.

B-žji plan za nas dobro napreduje. Sve je tu osim mjesta za puno bogatstvo Židovskog života – *Erec Jisrael*. No tri knjige Humaša tek imaju doći.

Običaj je da zajednica ustane na završne p'sukim svake knjige Tore. Onaj koji čita Toru, završne riječi čita na dramatičan način, signalizirajući tako zajednici da odgovori sa "*hazak, hazak, v'nithazek*" (Budimo jaki, budimo jaki i osnažimo i druge). Onaj koji čita tada ponavlja tu frazu. Smatra se posebnom čašću dobiti *aliyu* kojom se završava knjiga.■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Promjena plana

Da li je štovanje B-ga prinošenjem žrtava u Šatoru sastanka oduvijek bilo dijelom Hašemovih planova?

- Seforno i Hoil Moshe sugeriraju da iako je Hašem oduvijek želio službu prinošenja žrtava, On ju nije želio ograničiti na bilo koju pojedinačnu skupinu ili mjesto, preferirajući da ga se štuje na osobnim žrtvenicima, a ne u središnjem Šatoru sastanka. Tek nakon grijeha sa zlatnim teletom On je zaključio da narod nije sposoban za takvu službu i da su mu umjesto toga potrebna ograničenja i zaštitne mjere.
- Nasuprot tome, Abarbanel sugerira da je Hašemov izvorni plan uključivao Šator sastanka kao pomoćno sredstvo putem kojeg bi narod osjećao Hašemu prisutnost, ali ne i za prinošenje žrtava. Međutim, nakon grijeha sa zlatnim teletom Hašem je dodao komponentu prinošenja žrtava kako bi olakšao proces izmirenja.

Je li moguće da se Hašem predomislio ili da je zapovijed Tore bila mjerodavna samo za određeno razdoblje? Koje teološke poteškoće može riješiti takva sugestija? Kakve teološke poteškoće to pokreće?

Treba li Hašemu kuća?

Budući da B-g nema potrebe za skloništem, svjetlom, kruhom ili mesom, zbog čega je zapovijedio Izraelcima da načine Šator sastanka i njegove instrumente?

- Prema Rambanu *Miškan* je služio kao mjesto stanovanja Hašemeve prisutnosti i omogućio nastavak B-žanske objave koja je započela na gori

Sinaj. Znači li to da fizička građevina može obuhvatiti B-ga? Što nam to nagovještava o pojmu "svetog mjesta"; jesu li određene lokacije svetije od drugih? I na kraju, kada bi se B-g doslovno nalazio u vašoj sredini kako bi to utjecalo na vaš odnos s Hašekom?

- Sifre smatra Šator sastanka sredstvom kojim su se Izraelci iskupili za grijeh zlatnog teleta, dok se Tanhuma usredotočuje na to da on služi kao znak okolnim narodima da je B-g oprostio Izraelu. Koji bi polemički čimbenici mogli motivirati viđenje Tanhume? Možete li se sjetiti drugih slučajeva u kojima je komentatorovo razumijevanje priče polemički potaknuto?
- Shadal sugerira da je Šator sastanka poboljšao ne samo čovjekov odnos s Hašekom, već i odnos s njegovim bližnjim. Određivanjem središnjeg mjesta na kojem će se svi okupljati da štuju Hašema, *Miškan* je poslužio ujedinjenju nacije. Koje su druge koristi centralizacije? Koje su neke loše strane toga?

O stolovima, kruhu i savezu

Mi često tražimo simboličko značenje u ritualima ili religijskim predmetima. Kakva simbolika može stajati iza kovčega saveza, stola, svijećnjaka i žrtvenika za paljenje kada?

- Abarbanel sugerira da Kovčeg Saveza simbolizira Toru, dok ostali instrumenti predstavljaju materijalne (stol), intelektualne (menora) i duhovne (žrtvenik za paljenje kada) nagrade koje se dodjeljuju onima koji drže zapovijedi Tore. Smatrate li njegov prijedlog uvjerljivim? Zašto da ili zašto ne?

Kakvu ulogu ima hrana u vjerskom životu? Koliko obreda ili zapovijedi zahtijeva blagovanje hrane?

- U vrijeme Tanaha obroci su često bili povezani s potpisivanjem ugovora o savezu, i imali su istu funkciju koju danas ima rukovanje. U svjetlu toga, R. Hovav Yechieli navodi da su *lehem hapanim* činili obrok zapečaćenja saveza koji je stalno iznova obnavljao Sinajski Savez. Kako možete poduprijeti ovo tumačenje tekstom ili idejom?■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Pekudel: Od Šemot do Vajikra i Bamidbar

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Sefer Šemot završava trijumfalno. Tora iznosi pojedinosti o tome kako se Šehina vraća da boravi nad Miškanom. Ipak, čini se da ovaj završetak ima i 'dozu gorčine', jer nas isto tako obavještava da Moše Rabeinu nije mogao ući u Miškan! [Vidi 40,34-35.]

Je li nešto pošlo u krivom smjeru? Da li Moše nije bio dostojan toga?

Kako bismo odgovorili na ovo pitanje, ovojedni šiur razmatra tekstualnu paralelu koja ne samo da će istaknuti tematsku vezu između Miškana i Har Sinaja, već će nam također pomoći da razumijemo odnos između knjiga Šemot, Vajikra i Bamidbar.

Uvod

Postoji prilično očita paralela između završnih pet pesukim Sefera Šemot i opisa u Tori kako se B-žja slava spustila na Har Sinaj kada se Moše uspinjao na goru za prvih četrdeset dana (vidi Šemot 24,12-18).

Kao što Ramban objašnjava (u svom uvodnom komentaru na Šemot 25,1), ova paralela daje neospornu podršku našem razumijevanju da je primarni cilj Miškana bio da produži poseban odnos između B-ga i Njegovog naroda koji je svoj vrhunac dosegao pri Ma'amad Har Sinaj. Međutim, kada uspoređujemo ova dva skupa pesukim, čini se da također postoje neke prilično značajne razlike. Stoga započnimo našu studiju istraživanjem ove paralele.

Paralela

Posljednje poglavlje Paršat Pekudei opisuje kako je po prvi put Miškan sastavljen tog prvog dana mjeseca nisa-na (u drugoj godini /vidi 40,1-33). Zatim nas, po završetku sastavljanja Miškana, Tora obavještava o tome što se dogodilo:

*"Tada je **anan** (oblak) prekrrio ohel mo'ed, a **kvod Hašem** (B-žja slava) ispunila je Miškan" (vidi 40,34).*

Usporedimo ovaj pasuk s vrlo sličnim opisom uspona Mošea Rabeinu na Har Sinaj (kako je opisano na kraju Paršat Mišpatim):

*"I Moše se popeo na **goru** i **anan** je prekrrio **goru**, a **kvod Hašem** je boravila na **Har Sinaju**..." (24,15-16).*

[Toplo se preporučuje da usporedite ova dva skupa pesukim na njihovom izvornom hebrejskom.]

Ova očita paralela naglašava kako je '**ohel mo'ed**' zamijenio '**goru**' i, shodno tome, '**Miškan**' zamijenio '**Har Sinai**.'

U biti, Miškan će sada služiti sličnoj svrsi kao Har Sinai, budući da oba služe kao medij pomoću kojeg Bnei Jisrael mogu 'susresti' **šehinu**.

Nadalje, kao što smo raspravljali u šiuru na Paršat Teca-ve, u oba slučaja potpuno 'izravan' susret, iako poželjan, nije moguć. Stoga, Bnei Jisrael moraju biti zaštićeni od B-žje prisutnosti '**ananom**'.

Međutim, čini se da sljedeći pasuk u svakom od ova dva izvora 'ruši' cjelovitost ove paralele. Za razliku od Har Sinaja, gdje Moše uistinu **ulazi** u **anan**, kao što nam je rečeno:

*"I **kvod Hašem** boravila je na Har Sinaju, a oblak ga je pokriva-
vao šest dana, i B-g je **pozvao Mošea** sedmoga dana... i Moše je ušao u **anan** i popeo se na goru" (24,16-18).*

U Paršat Pekudei nalazimo da on ne može ući:

*"I Moše **nije mogao** ući u **ohel mo'ed**, jer je **anan** boravio u njemu..." (40,35).*

Svakako, da je Sefer Šemot završio s time kako B-g '**poziva**' Mošea da uđe u Miškan, baš kao što ga je '**pozvao**' da uđe u **anan** na Har Sinaju, ova bi paralela bila potpuna. Ipak, iz nekog razloga, Moše ne može ući u Miškan!

Je li Moše degradiran?

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Pekudel: Od Šemot do Vajikra i Bamidbar**

Samo okreni stranicu!

Iako možda dolazimo u iskušenje da potražimo razlog tog Mošeovog 'degradiranja' (vjerojatno zbog događaja "het haegel"), istina je da 'degradiranja' nema. Da bismo razumjeli zašto, jednostavno trebamo 'okrenuti stranicu', tj. pročitati početni pasuk Sefera Vajikra, gdje nalazimo upravo onaj pasuk koji je 'nedostajao' na kraju Sefera Šemot:

"I [B-g] **pozva** Mošea, i B-g mu je govorio iz **ohel mo'eda** govoreći..." (Vajikra 1,1).

Drugim riječima, B-g **je bio** pozvao Mošea da uđe u 'anan' koji je pokrivaio Miškan (baš kako ga je pozvao na Har Sinaju) - i doista - paralela s Har Sinajem je potpuna!

[Vidi komentare Rambana, Rašbama i Ibn Ezre na Šemot 40,35 i na Vajikra 1,1, jer oni objašnjavaju ove pesukim na sličan način!]

Sljedeća tablica ilustrira kako početni pasuk Sefera Vajikra zapravo pripada završetku Sefera Šemot:

HAR SINAI (24,15-18)	MIŠKAN (Šemot & Vajikra)
anan pokriva har	anan pokriva Miškan
kvod Hašem na njemu	kvod Hašem ispunjava Miškan
Moše mora čekati dok	Moše ne može ući (Šemot
ne bude pozvan	40,35)
B-g poziva Mošea	B-g poziva Mošea
("Vajikra el...")	(Vajikra 1,1)
Moše ulazi u anan i	Moše ulazi u Miškan i B-g
B-g govori s Mošeom	razgovara s Mošeom

Iako je naša paralela potpuna, sada imamo novi problem, tj. ako prvi pasuk Vajikra zapravo pripada kraju Sefera Šemot, zašto Tora počinje novi sefer usred priče?

Da bi odgovorili na ovo pitanje, moramo pažljivo proučiti preostale pesukim na kraju Sefera Šemot.

Dvostruko finale

Naše shvaćanje Vajikra 1,1 kao logičnog nastavka Šemot 40,34-35 funkcionira samo ako su ovi pesukim doista bili posljednji pesukim u toj knjizi. Međutim, Šemot 40,35 nije kraj Sefera Šemot! Umjesto toga, ima još tri pesukim (tj. 40,36-38), za koje se čini da 'prekidaju' ovaj logični tijek. Pročitajmo ih:

"A kad bi se **anan** podigao s Miškana, Bnei Jisrael bi putovali. Ako se ne bi podigao, oni ne bi putovali... Jer **anan** je bio na Miškani tijekom dana, a vatra bi se u njemu pojavljivala noću, pred očima Bnei Jisrael tijekom svih njihovih putovanja" (vidi 40,36-38).

Iako se svih pet pesukim (40,34-38) odnose na temu **anana** koji je pokrivaio Miškan, ova posljednja tri pesukim raspravljaju o temi koja je sasvim drugačija od one u prva dva. Dok su prva dva pesukim raspravljala o Mošeovom ulasku u Miškan, posljednja tri raspravljaju o učinku ovog **anana** na putovanje Bnei Jisrael kroz pustinju.

Zapravo, kada čitate ovih pet pesukim, prijelaz s 40,35 na 40,36 prilično je nepovezan. A kada uzmete u obzir logičan tijek od 30,35 do Vajikra 1,1 (kao što smo gore razmatrali), tada se čini da ovi posljednji pesukim stvaraju 'prekid'.

Nadalje, ova posljednja tri pesukim ne samo da prekidaju prirodni slijed teme, već odaju dojam da pripadaju na neko drugo mjesto!

Možda se sjećate iz Sefera Bamidbar da vrlo sličan skup pesukim nalazimo u Paršat Beha'alotha, kada Tora opisuje kako su Bnei Jisrael trebali putovati pustinjom:

"Na dan kada je Miškan postavljen, **anan** je prekrivio **Miškana**... a navečer se pojavio kao vatra... A kada bi se **anan** podigao s **ohela** [**mo'eda**], tada bi Bnei Jisrael putovali, a na mjestu gdje je **anan** počivao, Bnei Jisrael bi postavili svoj logor..." (Vidi Bamidbar 9,15-23, usporedi sa Šemot 40,17 & 40,34-38.)

Jasno, početni pasuk (9,15) upućuje nas izravno na 40. poglavlje Šemot - tj. sastavljanje Miškana i 'anan' itd. Pesukim koji slijede opisuje kako su Bnei Jisrael trebali putovati, s gotovo identičnim riječima koje nalazimo u zaključku Sefera Šemot. Zapazite također kako sljedeće poglavlje u Seferu Bamidbar (tj. 10,1-36) pripovijeda o stvarnom odlasku Bnei Jisrael s Har Sinaja.

Prema tome, tri posljednja pesukim Seferu Šemot očito 'pripadaju' Seferu Bamidbar, budući da je jedna od primarnih tema te knjige putovanje Bnei Jisrael kroz pustinju dok napuštaju Har Sinaj.

Sada moramo objasniti zašto su oni zabilježeni 'prerano', na kraju Sefera Šemot.

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Pekudel: Od Šemot do Vajikra i Bamidbar**

Dva putokaza

Zapazite kako je naša dosadašnja analiza pokazala da se posljednjih pet pesukim Sefera Šemot dijele u dvije različite teme, od kojih nas svaka upućuje na drugu knjigu Biblije:

(A) 40,34-35 opisuje **anan** koji boravi nad Miškanom, i nastavlja se izravno u **Sefer Vajikra**; (B) 40,36-38 opisuje kako Bnei Jisrael putuju kroz pustinju u skladu s ovim **ananom**, i nastavlja se izravno u **Sefer Bamidbar**.

Iz ove analize izranja vrlo zanimljiva struktura. Sefer Šemot završava s dva 'putokaza': jedan prema sefer Vajikra (A) i jedan prema sefer Bamidbar (B)!

Ovaj 'dvostruki putokaz' može biti značajan jer naglašava povratak B-žem izvornom planu nakon Izlaska, unatoč događajima "het ha'egel".

Prisjetite se 'dvostruke svrhe' Jeciat Micrajim, kao što je objašnjeno u šiuru na Paršat Šemot:

(A) - Da Bnei Jisrael prime **Toru** na Har Sinaju i (B) - da otputuju u (& osvoje) Obećanu zemlju.

S obzirom da su događaji het ha-egel predstavljali kršenje saveza sa Har Sinaja između B-ga i Njegovog naroda, B-g je zbog toga zaprijetio da će prekršiti Svoj dio dogovora, te kao posljedicu toga ukloniti Svoju **šehinu** od naroda (vidi Šemot 33,1-7). Da nije bilo intervencije Mošea Rabeinu (vidi 33,12-17), Bnei Jisrael ne bi dobili preostale **micvot** [A], niti bi bili dostojni B-žje izravne pomoći u osvajanju Zemlje [B] (vidi 33,1-7 i šiur na Paršat Ki Tisa).

Sada kada su Bnei Jisrael izgradili Miškan i B-žja **šehina** se doista vratila, B-g se ponovno obvezuje, takoreći, na oba dijela svog izvornog plana:

(A) U Sefer Vajikra, Bnei Jisrael nastavljaju primati posebne **micvot** koje će odražavati njihovu posebnu razinu keduše; (B) U Sefer **Bamidbar**, Bnei Jisrael započinju svoje putovanje prema Obećanoj zemlji, uz pratnju B-žje **šehine**.

'Prebivanje' **Šehine** nad Miškanom tako daje dvostruki učinak, koji se odražava u posebnim temama knjiga Vajikra i Bamidbar:

(A) Prije svega, to utječe na sam Miškan, kao što je objašnjeno i opširno razrađeno u Sefer Vajikra. Prebivanje

Šehine na Miškanu omogućuje čovjeku da se približi B-gu i prinese korbanot (Vajikra/Cav); zabranjuje ulazak osobi u Miškan kada je 'tame' (Šmini, Tazri'a, Mecora); zahtijeva poseban obred **kapara** (pomirenja) svakog Jom Kipura i zabranjuje prinošenje korbanot izvan Miškana (Aharei-Mot). Konačno, ova 'keduša' prodire u sva tri područja postojanja: 'kedušat **adam**' (Kedošim), 'kedušat **zman**' (Emor) i 'kedušat **makom**' (Behar). [Ij"i, o svemu ovome raspraviti ćemo u našim šiurim na Vajikra.]

(B) Drugo, ovo utječe na 'mahane' - tabor Izraela, kao što se vidi u sefer Bamidbar. Prisutnost **Šehine** podiže cijeli tabor Izraela na višu razinu, jer B-g putuje, takoreći, s njima. **Tabor** je organiziran u formaciju koja okružuje Miškan (kao što je opisano u paršijot Bamidbar i Naso), a Bnei Jisrael putuju kroz pustinju slijedeći **anan** nad Miškanom (Beha'alotha). Da Bnei Jisrael nisu sagriješili, Sefer Bamidbar bi završio s pričom o njihovom osvajanju Zemlje (Matot, Masei). Umjesto toga, on objašnjava **zašto** ta generacija nije ušla u zemlju (Šlah, Korah), kao i događaje iz četrdesete godine (Balak, Pinhas).

Na taj način, pobjedonosni završetak Sefera Šemot tematski nas upućuje u dva smjera: jedan - na zakone u Sefer Vajikra, i drugi - na putovanje Bnei Jisrael u Seferu Bamidbar.

Jedan dan u tri knjige

Ovo nam tumačenje također može pomoći da shvatimo zašto su događaji koji su se zbili prvog nisanana, dana kada je Miškan prvi put podignut, detaljno opisani u **tri** različite knjige umjesto samo u jednoj.

U Sefer Šemot (40,1-35), nalazimo zapovijed da se Miškan sastavi **prvog nisanana**, i detalje o tome kako je tog dana sastavljen. Ovi detalji nalaze se u Seferu Šemot, jer oni zaključuju temu izgradnje Miškana, koju smo razmatrali u Paršijot Teruma, Tecave & Vajakhel. Nadalje, Šemot završava opisujući kako se **šehina** tog dana vratila u **Miškan**, signalizirajući njen **povratak** usprkos događajima het ha-egel, o čemu se govori u Paršat Ki Tisa.

U Seferu Vajikra nalazimo detalje o posebnim korbanot koji su prineseni na jom hašmini, te tragičan događaj koji se dogodio tog dana - smrt Nadava i Avihua. [Vidi 9,1 do 10,7.] Prema većini komentatora, taj se dan poklapa s prvim nisanom. Budući da se ti događaji, kao i one pose-

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Pekudei: Od Šemot do Vajikra i Bamidbar**

bne korbanot prinesene tog dana, izravno odnose na brojne micvot koje se nalaze u Seferu Vajikra, pripovijest o tim događajima namjerno je i posebno zabilježena u Seferu Vajikra.

U Seferu Bamidbar (7,1-89), nalazimo priču o posebnom daru kojeg su donijeli **nesi'im** [plemenski vođe] u Miškan na dan posvećenja – po šest kola i dvanaest bikova (vidi 7,1-4). Budući da su ova kola Leviti koristili za prijevoz Miškana tijekom njihovog putovanja kroz pustinju do zemlje Izrael, ovaj izvještaj se pojavljuje u Seferu Bamidbar – knjizi koja opisuje kako su Bnei Jisrael putovali kroz pustinju.

Dakle, iako su se svi ovi događaji zbili istog dana – prvog nisana, preferencija Tore je da ih zabilježi u tri različite knjige, koje odgovaraju temi svakog sefera. ■

Sefer Šemot – Knjiga Izlaska

Šehina – B-žja Prisutnost

Miškan – šator, Prebivalište

šiur – predavanje, lekcija

Har Sinaj – gora Sinaj

pasuk, pesukim – stih/stihovi

Ma'amad Har Sinaj – kad su stajali kod gore Sinaj

parša(t), paršijot – odjeljak Tore

ohel mo'ed – šator sastanka

Bnei Jisrael – Djeca Izraelova

het ha'egel – zlatno tele

jeciat Micrajim – Izlazak iz Egipta

micva, micvot – zapovijed/i

keduša – svetost

korbanot – žrtve

tame – čist, bez mane

keduša adam – svetost čovjeka

keduša zman – svetost vremena

keduša makom – svetost mjesta

jom hašmini – osmi dan

Mahacit HaŠekel u Paršat Pekudei

Dio I - 'Baza' i 'Kruna'

Što su Bnei Jisrael učinili sa srebrom prikupljenim od prvog "mahacit hašekel"? Iz zapovijedi na početku Paršat Ki-tisa (koju čitamo kao maftir za Paršat Šekalim) nije baš jasno – jer jednostavno kaže da treba dati: "l'avodat OHEL MOED" – za potrebe Šatora sastanka (vidi 30,16).

Iako komentatori nude dva objašnjenja na što se ovaj specifični izraz odnosi:

- Kupiti "korbanot cibur" [žrtve zajednice], a time i micvu za sve buduće generacije; ili
- Konstruirati sam Miškan i stoga jednokratnu micvu – za izgradnju Miškana

[Pogledajte podužu raspravu u Rambanu na 30,16.]

Unatoč tome, iz uvodnih pesukim u Paršat Pekudei jasno je da je doista postojala posebna donacija "mahacit hašekel" za specifičnu svrhu IZGRADNJE Miškana.

U sljedećem šiuru, pažljivo ćemo pročitati te pesukim (tj. 38,21-31) u pokušaju da pronađemo dublje značenje za što je korišteno ovo srebro.

[Toplo se preporučuje da prvo pročitate 38,21-31, tj. uvodne pesukim Paršat Pekudei, prije nego što nastavite.]

Zbrajanje zlata i srebra

U Paršat Pekudei saznajemo da je Bnei Jisrael bilo dopušteno da doniraju onoliko zlata i bakra ["zahav" & "nehošet"] koliko odluče. Primarna upotreba zlata bila je za izradu "keilim" [instrumenata] Miškana ("aron", "šulhan", "menora", itd.), dok je bakar korišten za izradu "keilim" za "hacer" – tj. "mizbeah hanehošet" i "kijor".

[Ova donacija iznosila je ukupno cca. 30 "kikara" zlata i 70 "kikara" bakra / imajte na umu da je težina "kikara" bila oko 30 kilograma (ili 65 funti).]

Na naše iznenađenje, nije bilo donacije srebra! Za razliku od zlata i bakra, jedino prikupljeno srebro uzeto je iz obvezne donacije, poznate kao "mahacit hašekel" – gdje je svaki član muške populacije u dobi od 20 (i više) godina davao po pola šekela (vidi 38,26).

Budući da je ukupni popis iznosio 603 550, količina prikupljenog srebra iznosila je ukupno 301 775 šekela. Kao

(nastavak sa 9. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Pekudel: Od Šemot do Vajikra i Bamidbar**

što 'svi' znaju, svakih 3000 šekela jednako je jednom "kikaru" [samo pitajte svog bankara], stoga je ukupna količina prikupljenog srebra bila 100 "kikara", s ostatkom od 1775 šekela.

Što su učinili s toliko srebra?

Podne stopice za grede

Zapravo, odgovor je vrlo jednostavan. Primarna upotreba srebra bila je izrada "adanim" [teških podnih stopica] za podupiranje "kerašim" [drvenih ploča] Miškana. Za postavljanje Miškana - bilo je potrebno ukupno 100 "adanim". Prvih 96 "adanim" korišteno je za podupiranje 48 "kerašim" koji su činili zidove Miškana. [Sjeverni i južni zid bili su sačinjeni od po 20 "kerašim", dok je za zapadni zid trebalo 8 "kerašim" (20+20+8=48); istočna strana je bila 'otvorena'.] Kako je svaki "keraš" zahtijevao DVA "adanim" [stopice], bilo je potrebno ukupno 96 "adanim". Plus, bila su potrebna četiri dodatna "kerašim" za podupiranje "paroheta", ali svaki od tih "kerašim" trebao je samo jedan "eden" za oslonac. Da sažmemo, ukupno je bilo potrebno 100 [96+4] "adanim" da bi se formirala osnovna potpora svih "kerašim" Miškana. [Vidi Šemot 26,15-25.]

Tih 100 "adanim" napravljeno je od 100 "kikara" srebra - ili jednostavno svaki "eden" je napravljen izlivanjem u kalup 1 "kikara" rastopljenog srebra. Tih 100 "adanim" tako je činilo osnovu za zidove Miškana. Preostalih 1775 šekela srebra upotrijebljeno je za izradu nekih kuka ["vavim"] za spajanje zavjesa na stupove vanjskog dvorišta ["hacer"], kao i za oplatu za glave tih stupova.

Tko broji?

Pa zašto je ovaj detalj toliko važan?

Moglo bi se sugerirati da je ovo srebro iz "mahacit hašekel" namjerno odabrano da se oblikuje "adanim". Uzimajući u obzir da su ovi "adanim" činili samu BAZU Miškana (i podržavali cijelu strukturu), može biti značajno da su proizvedeni posebno od materijala koji je JEDNAKO donirao svaki član Am Jisraela. Za razliku od instrumenta Miškana, koji su bile izrađeni od 'doniranog' zlata i bakra, stopice koje su činile samu bazu Miškana ostale su jedinstvene i posebne - stoga su izrađene od srebra.

Slično tome, onaj tko promatra Miškan izdaleka, vidio bi srebrni premaz na samom vrhu svakog od stupova u

dvorištu ["amudei hahacer"], i na kukama koje spajaju zastore s tim stupovima. Ovaj detalj stvorio je "obod" poput srebra, koji je možda izgledao poput srebrne krune koja obavlja Miškan. Ova 'kruna', baš kao i njena 'osnova', napravljena je od ove donacije srebra 'svi jednako' iz 'mahacit hašekel'.

Stoga sama baza na dnu, kao i sjajna kruna na vrhu, odražavaju 'kolektivnu' donaciju - u kojoj je svaki član Am Jisraela jednak. Međutim, između njih nalazimo instrumente izrađene dodatnim donacijama u zlatu i bakru pojedinaca.

Ispravna ravnoteža

Ovo može pokazivati primjerenu ravnotežu između potrebe da s jedne strane svi budu jednaki i da rade zajedno na samoj osnovnoj razini judaizma, ali u isto vrijeme dopuštati svakom pojedincu da dâ svoj osobni doprinos u bilo kojem dodatnom području koje želi i može izabrati. Ipak, sve u svemu, kada se gleda izvana, 'završni detalji' [srebrna kruna koja okružuje Miškan] moraju odražavati isto jedinstvo koje čini njegovu osnovu.

U kasnijim generacijama, nakon što je Miškan izgrađen, "mahacit hašekel" je korišten za kupnju "korbanot cibur". Opet nalazimo da su osnovne "korbanot TAMID & MUSAFIM" svakodnevno prinošene na MIZBEAH-u odražavale jedinstvo i kolektivnu prirodu Am Jisraela. Međutim, uz one standardne "korbanot cibur", svakom pojedincu je također bilo dopušteno prinijeti dodatni "korban nedava" [dobrovoljni prinos], ali, ponovimo, na osnovnoj razini, svi stojimo pred B-gom kao "kneset Jisrael" - kao jedna kolektivna cjelina.

Što bi moglo biti dublje značenje ove 'ravnoteže' raspravlja se u drugom dijelu.

Dio II - Mahacit Hašekel & Klal Jisrael

Zašto nam Tora nalaže da sakupljamo po POLA šekela? Uostalom, kad se već latimo skupljanja, zar ne bi bilo logičnije (i isplativije) skupiti CIJELI šekel umjesto pola?

Ovaj poseban zakon da svaki član "klal Jisraela" mora donijeti MAHACIT haŠEKEL (pola šekela) sugerira da bi sam koncept "mahacita" (polovice/ili djelića) mogao biti značajan.

Ovaj "mahacit" aspekt mogao bi se shvatiti ne samo kao

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Pekudel: Od Šemot do Vajikra i Bamidbar**

kvantitativni, već i kao kvalitativni. Drugim riječima, čin davanja specifičnog 'djelomičnog' iznosa (za razliku od cjeline), naglašava pojedincu da sebe treba smatrati sastavnim dijelom cjelovitijeg entiteta.

Kako bismo objasnili ovaj koncept, upotrijebit ćemo parabolu iz prirode.

Dva modela

Priroda odnosa između pojedinca i grupe čiji je dio može se razumjeti na jedan od dva načina:

1. Kao stablo u šumi: Primijenjeno na naš slučaj, svaki POJEDINAC se može promatrati kao jedno stablo, dok bi Am Jisrael ("klal") odgovarao šumi (s mnogo drveća).
2. Kao list na drvetu: Sam Izrael se može usporediti sa stablom, dok bi svaki pojedini Židov odgovarao različitim dijelovima stabla, kao što su lišće, korijenje, grance, grane, itd.

'Kvalitativno' razumijevanje za "MAHACIT hašekel" sugerira da koristimo posljednji primjer kako bismo objasnili odnos između KLAL JISRAEL-a i svakog pojedinog Židova. Iz 'duhovne' perspektive, svi članovi Klal Jisraela međusobno su ovisni. [Ovo objašnjenje nam može pomoći da razumijemo koncept "kol Jisrael arevim ze laze".]

Ovo razumijevanje može objasniti važan komentar Rašija na Paršat Jitro. U 19. poglavlju, Tora opisuje dolazak Bnei Jisrael na Har Sinaj koristeći glagol u jednini:

"va'JIHAN šam Jisrael neged ha'har" - I Izrael se utaborio pored gore (vidi 19,2)

Raši komentira:

"kao JEDNA osoba, sa JEDNIM srcem"

Rašijev komentar može naglasiti upravo ovu točku u odnosu na kolektivnu prirodu Am Jisraela. Netko bi mogao predložiti da se Tora može dati Am Jisraelu tek NAKON što postanemo nacija - kolektivni entitet. To može značiti da naš odnos s B-gom postoji prije svega na nacionalnoj razini. Na Har Sinaju (i kasnije u Miškanu) Am Jisrael (kao "klal") susreće Hašema. Naš osobni odnos, kao pojedinca, s B-gom tada postaje moguć, budući da je svaki pojedinac sastavni dio te veće cjeline.

Ovaj bi koncept također mogao objasniti pasuk koji izgovaramo svako jutro u "hodu" (Tehillim 105,6) a koji opi-

suje Avrahama Avinu kao ZERA (sjeme): "zera Avraham ohavo, bnei Jaakov behirav..."

Kako se Bnei Jisrael može smatrati 'organskom' cjelinom, onda je on, kao i svaka druga organska cjelina, morao započeti s jednim sjemenom!

Na temelju ovog razumijevanja, možemo navesti mogući razlog za davanje "mahacit hašekela" upravo prilikom popisa stanovništva. Kada se skupina broji pojedinačno, fokus je na neovisnoj prirodi svakog pojedinca. Međutim, ako prebrajamo naciju kolektivno, tj. tako što svaka osoba daje "mahacit hašekel", fokusiramo se na kolektivnu međuovisnu prirodu nacije.

Uzimajući u obzir da je B-g B-žansku svrhu dao Izraelu kao kolektivnoj skupini, tj. da postanu B-žja posebna nacija, tada molimo B-ga da blaže sudi svakom pojedincu KAKO bi mogao ispuniti tu B-žansku namjeru. Stoga, u uvodu ove micve, Tora kaže:

"v'lo jihije NEGEF b'fkod otam..." - [Prebroji ih mahacit hašekelom] da ne bi bilo pošasti kada ih brojiš." (vidi Šemot 31,12)

Inače bi brojanje svake osobe pojedinačno odražavalo nedostatak razumijevanja kolektivne prirode Am Jisraela, izazivajući tako B-žji gnjev.

Stoga nije slučajno da se novac prikupljen od "mahacit hašekela" koristi za kupnju KORBANOT CIBUR - kolektivnih prinosa koje se prinosi svaki dan u Bet ha' Mikdašu. Ovi dnevni prinosi [korban Tamid/ vidi Šemot 29,42-44!] predstavljaju cijeli narod dok stojimo pred B-gom u OHEL MOED-u - šatoru sastanka - gdje Am Jisrael može 'susresti' Hašema i tako 'ponovno živjeti' iskustvo Ma'amad Har Sinai (vidi šur na Paršijot Teruma/Tecave).■

mahacit hašekel — pola šekela

hacer — vanjsko dvorište Svetiša

parohet — zavjesa

Am Jisrael — Izraelski narod

korbanot cibur — kolektivni prinosi

mizbeah — žrtvenik

Klal Jisrael — Židovska zajednica

Bet ha' Mikdaš — Svetište

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarlag – 613 zapovijedi

Iz parše Pekude ne učimo niti jednu od 613 micvos, posljednja micva u knjizi Šemot bila je u prošloj parši Vajakhel.

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajlm

Pozitivna zapovijedi

67. Pozitivna je zapovijed izreći presudu o pitanjima kupnje i prodaje

po pravilu koje je Tora odredila za to. To znači da postoje situacije u kojima je transakcija između prodavača i kupca valjana, i situacije kada nije valjana, a na nama je obaveza da presudimo između njih prema uputi Tore. O tome je dana konkretna zapovijed u određenom odlomku [Pisma]: *A ako prodaš nešto svom bližnjem ili kupiš nešto iz ruke svog bližnjeg*, itd. (Va-jikra 25,14) - jer [trgovina] je nešto stalno među ljudskim bićima, i bez nje je ljudima nemoguće da žive makar i jedan dan.

Zemljište se može steći kao vlasništvo novcem, dokumentom ili dokazom vlasništva, a pokretna dobra ili domaću životinju, privlačenjem [k sebi] i naročito podizanjem, i tako dalje.

Negativne zapovijedi

167. Negativna je zapovijed ne gatai

kao što Pismo kaže, *Neće se naći među vama... onoga koji gata* (D'varim 18,10). Gatalac je onaj koji štapom koji mu je u ruci mnogo puta udara po zemlji, izvodi čudne krikove, izgubi se u mislima, i pilji u zemlju dugo vremena, sve dok ne postane poput epileptičara, pa proriče budućnost. Ima onih koji rade s pijeskom ili kamenjem, ili bace kožni remen na zemlju, ili dohvate svoj štap pa kažu, "da li da idem ili da ne idem." Sve to potpada pod *kesem*, gatanje. Tkogod čini nešto od toga krši [zabranu], no savjetovati se s vidovnjakom je zabranjeno po zakonu učenjaka.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, i za muškarce i za žene.

168. Negativna je zapovijed ne praktisirati vraćanje

jer Pismo kaže, *Neće se naći među vama... ili koji bi vraćao* (D'varim 18,10). Vraćanje s vrši s određenim biljkama i kamenovima i privezivanjem nekih drugih predmeta koje ljudi koriste i tako dalje. Tko god izvede čin vraćanja zavrijedio je smrt kamenovanjem. Raspitivati se za nešto putem vraćanja zabranjeno je po zakonu učenjaka.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškarca tako i za ženu

169. Negativna je zapovijed ne bacati čarolije ili čini

jer Pismo kaže, *Među vama neće se naći... ili vještac* (D'varim 18,10-11). Postupak bacanja čini ide tako da osoba prošapće riječi koje nisu dio svakidašnjeg jezika, te na taj način baci čini na zmiju ili škorpiona kako ne bi nekoga ozlijedili. Ima i onih koji drže u svojoj ruci, dok šapuću čini, ključ ili kamen ili nešto slično. Sve je to zabranjeno. Ako je vještac sam držao nešto u svojoj ruci ili je učinio neki fizički čin dok je izgovarao svoje riječi, čak i ako je [tek] upirao prstom, ili premještao ili pomicao neki predmet, treba ga bičevati. Ako nije učinio nikakav fizički čin, a isto tako ako je netko zatražio ovo [čini] - to je zabranjeno po zakonu učenjaka.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, i za muškarca i za ženu. ■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorijeke kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 14a – Menstruacija

Mužu i ženi je zabranjeno imati spolne odnose ako je žena imala makar i kapljicu menstrualnog krvarenja (183,1); takvo je krvarenje čini *nida*. Kada žena postane *nida*, ona mora čekati do zalaska sunca dana u kojem je krvarenje prestalo ili petog dana nakon početka, ovisno o tome što je kasnije; vidi 196, 11.13. Tijekom tog dana, po mogućnosti bliže zalasku sunca, ona se mora pažljivo interno pregledati i trebala bi imati čvrsto priležući bijeli tampon sve dok ne padne mrak, kako bi potvrdila (time što neće biti krvi na tamponu) da joj je krvarenje prestalo (196,1-2). Ona se mora okupati i odjenuti čisto bijelo donje rublje i spavati na čistim bijelim plah-tama sedam dana za redom (196,3; vidi 196,12). Svakoga od ovih dana ona bi se trebala dvaputa interno pregledati, jednom ujutro i jednom u sumrak – a najmanje jednom prvog dana i jednom sedmog dana (196,4-6). Ako nađe krv prilikom bilo kojeg od tih pregleda, ili pronađe mrlju krvi na odjeći ili posteljini tijekom prva tri dana, ona mora još jednom provjeriti je li njeno krvarenje prestalo i ponovno početi brojati sedam čistih dana (196,10). Nakon što završi brojanje, mora se uroniti (vidi pogl. 15); kada je to učinila, ona više nije *nida* i može nastaviti sa seksualnim odnosima (197,1). Po-

željno je da se uroni u noći nakon sedmog čistog dana, ili sljedeće noći ako je njezin suprug ranije bio odsutan (vidi 197,2). Ako joj nije praktično uranjati noću, ona se može uroniti tijekom osmog (ili sljedećeg) dana. Postoji spor u vezi toga može li u iznimnim okolnostima uroniti sedmog dana prije mraka (v. 197, 3-5).

Svaka crvenkasta ili crna tvar smatra se krvlju (vidi 188,1.4-6) pod uvjetom da normalno izađe iz utrobe (vidi 188,3); o pouzdanosti u tim pitanjima vidi 188,2. Ako žena koja ima unutarnje povrede nađe krv, obično može pretpostaviti da krv dolazi zbog povrede, a ne zbog menstruacije (vidi 187,5-7.13; 188, 3,5). U vezi žene koja nađe krv nakon mokrenja vidi 191,1.

Ako menstrualno krvarenje kod žene započinje u redovitim intervalima ili pod određenim okolnostima ili uz određene simptome, kada se to desi tri puta, ona mora pretpostaviti da će se taj uzorak ("razdoblje") nastaviti, te se u svakoj takvoj nak-

nadnoj situaciji mora 12 sati suzdržavati od seksualnih odnosa i pregledati se dok prilikom tri takva slučaja ne nađe krv (184, 1-2.4-6.8-9. 11-12). Ako nije ustanovila pravilan obrazac, mora jedino pretpostaviti da će prokrvariti prilikom prvog ponavljanja situacije u kojoj je posljednji puta prokrvarila ili pak tridesetog dana nakon što je posljednji put prokrvarila; u to vrijeme ona se također mora 12 sati suzdržavati od odnosa i pregledavati se (189,1-26, 32). U ostalo vrijeme žena koja ima redoviti ciklus može imati odnose bez pregleda; ali ako nema redoviti ciklus, prema mnogim autoritetima, ona se mora uvijek pregledati prije nego što stupi u odnos, a moraju se pregledati oboje, ona i njezin suprug (186,1-4). Ako žena nađe krv u tri uzastopna slučaja odmah nakon odnosa, ona postaje zabranjena svom suprugu osim ako se ne može utvrditi da krv nije iz maternice ili ako se njeno stanje može izliječiti (vidi 186,5; 187,1-48-12); kada je nemoguće imati odnose,

par bi se trebalo razvesti (vidi 187, 14). O posebnim pravilima za žene u doba prve menstruacije ili menopauze ili trudnica ili dojilja vidi 184, 3.7; 189, 27-31.33-34.■

David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Begilufin i pah

Balashon - Hebrew Language Detective

begilufin

Čitatelj Mordecai postavio je sljedeće pitanje:

Prije mnogo godina, pokušao sam otkriti porijeklo upotrebe hebrejsko/aramijske riječi "b'gilufin". Čitao sam neke izraelske novine koje su pisale o dvije žene koje su s krova kuće bacale boce. Policija je obavila istragu i ustanovila da su one bile "b'gilufin." Ova se riječ redovito koristi u hebrejskom (i jidišu) u značenju "pijan".

Pratio sam tu riječ unatrag do jedne od poslijeobjednih šabatnih himni Isaca Lurie - Atkinu S'udata za S'uda Šlišit.

Mada Lurijin aramejski možda nije vaša struka, moje je pitanje zapravo kako je riječ iz relativno nejasne kabalističke pjesme koja na aramejskom znači

"uklesano", došla do toga da na hebrejskom znači "pijan".

Hvala!

Dobro pitanje. Ta mi je riječ poznata, no njeno podrijetlo (a vjerojatno i značenje) nije naširoko poznato.

Riječ *gilufin* גילופין i ostale izvedenice iz korijena גלפ pojavljuju se u Jeruzalemskom Talmudu, midrašima i u Targumim (na primjer u Šmot 39,6). Ona uvijek znači "uklesati, rezbariti". Klein piše da je to:

hebraizacija grčkog *glyphein* (= izdubiti, uklesati, rezbariti), koji je srodan s latinskim *glubere* (= guliti, olupiti)

Od *glyphein* smo dobili riječi hijeroglif i glif, a od *glubere* smo dobili englesku riječ *glume* koja znači pljeva.

Hesder Oleh postavlja zanimljivo pitanje: je li גלפ povezano s קלפ? Ako ta riječ na grčkom može značiti "rezbariti" a u latinskom "guliti" ne

bi li onda ta dva hebrejska korijena sa ta ista dva značenja također trebala biti povezana? Kao što je Joel napomenuo u svom komentaru, Jastrow povezuje ta dva korijena. Ni Ben-Yehuda niti Klein ne uspostavljaju vezu među njima, ali mislim da žiri još uvijek odlučuje. Oba imaju ista značenja, oba su ušla u hebrejski otprilike u isto vrijeme, a vidjeli smo i da *gimel* biva nadomješten s *kuf*.

Ben Yehuda također spominje da Low piše kako postoji akadski korijen *gallabu*, srodan hebrejskom גלב (*Jehezkel* 5,1) koji znači "rezati, šišati, strizati", što ga je navelo da povjeruje da je korijen semitski, a ne grčki.

Međutim, nigdje među ovim nismo vidjeli nikakve naznake da bilo koji od tih korijena znači "pod utjecajem alkohola." Ni Ben Yehuda, niti Klein u svojim rječnicima ne uvrstavaju ovo značenje. Pod pretpostavkom da to nije bila neka rana verzija pojmova "pribijen" ili "razbijen" (isklesan? urezan?) – odakle ovaj preskok?

Mordecaijevo pitanje daje naslutiti i odgovor. Prije svega, on napominje da *b'gilufin* znači "pijan" i na jidišu. Drugo, on piše da je u *pijutu* Atkinu Seudata pronašao tu riječ (koju je susretljivo uvrstio):

הוֹן הָכָא. בְּהַאי תַּבָּא. דְּבִיּה מְלָכָא בְּגִלּוּפִין

Ovo se može doslovno prevesti "Neka bi bili ovdje, za ovim stolom, gdje je (ime) Kralja upisano."

(nastavak s 14. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik Begilufin i pah**

Even-Shoshan uključuje definiciju *b'gilufin* kao "blago pod utjecajem alkohola" i piše da je ona očito bila posuđena, na duhovit način, iz našeg *pijuta*. No još uvijek nije jasno kako se razvila povezanost.

Zanimljivo je da Artscroll daje naznaku toga u svom prijevodu *pijuta*, time što nadodaje jednu riječ:

"Neka budu ovdje za ovim stolom / u kojem je upisano Kralj je u radosti"

Odakle li su izvukli riječ "radost"? To svakako nije jedna od riječi iz *pijuta*.

Yehuda Liebes daje nam odgovor u svom članku. On citira Kaddaria (s čijim se biblijskim rječnikom često služim, no ovdje se radi o knjizi koju je Kaddari napisao, pod nazivom *מירושת לשון ימי הביניים - Mejerušat Lašon Jemei Habeinajim*) i piše da taj redak govori da je "Prisutnost B-ga (Kralja) sakrivena (urezana) u šabatni stol." Hasidim, koji su pili alkoholna pića za Seuda Šlišit, smatrali su da se B-žja prisutnost može osjetiti kroz njihovu "povišenu razinu duhovnosti."

Stoga je ovo značenje *b'gilufina* najvjerojatnije poteklo iz jidiša, i tek kasnije je ušlo u hebrejski. Dokaz toga nalazimo u eseju ranog cioniste Yehoshue Barzilaia (1854-1918), suvremenika Ben Yehude, koji piše:

הביאוני לידי מצב רוח עליז מאד. הייתי "בגלופין", כמו שהחסידים אומרים

"... dovelo me u stanje velike radošti. Bio sam 'b'gilufin', kako to hasidim kažu..."

Očito ta riječ u to vrijeme nije bila toliko raširena, pa ju je trebalo objasnjavati (a možda je to i razlog zašto njeno značenje nije ušlo u Ben Yehudin rječnik.)

Ako netko od vas ima pristupa Kaddarijevoj knjizi, možda bismo to mogli i bolje objasniti...

pah

Poznati vrč ulja iz Hanuke je - "*pah hašemen*". Piše li se *pah* sa *het* - פח ili sa *haf* - פך?

Dakle, unatoč više od 11.000 pregleda na Googleu za (!!!) פח השמן ispravan pravopisni oblik je פך השמן (koji nažalost ima samo 3000 stranica više na Googleu).

Koji je uzrok te konfuzije? Čini mi se da pored toga što su פח i פך za većinu Izraelaca homonimi, u suvremenom hebrejskom oba se mogu odnositi na neke vrste spremnika/kontejnera. Da vidimo kako.

Riječ פך znači "pljoska, čup, vrč". U Bibliji se pojavljuje tri puta. Klein piše da je ime vjerojatno onomatopeja. Kil to spominje u *Daat Mikra* na *Melachim II* 9,3 – kada se izlijeva voda iz krčaga nastaje zvuk *pah-pah-pah*. U *Jehezkel* 47,2 nalazimo izraz – מים מִפְּכִים šikljanje vode, za koje

Kil kaže da isto tako nagovješta taj zvuk. (Treba ovdje spomenuti da Kaddari i drugi pišu da taj glagol פכה dolazi od imenice פך).

A što je sa פח? Ispočetka je ona označavala "tanku ploču metala", i dvaputa se pojavljuje u Bibliji (*Šmot* 39,3 i *Bamidbar* 17,3) – gdje su ti metalni zlati ili bakar. Stahl piše da je ta riječ možda i previše imitativnog porijekla – od zvuka: pah! koji nastaje kada se kuje metal.

Međutim, u suvremenom hebrejskom riječ פח znači "lim". Nisam siguran kako se to razvijalo. Moja je prva teorija bila da je do toga došlo pogrešnim čitanjem Rašija na *Bamidbar* koji koristi starofrancusku riječ *tenves* za opisivanje פחים. Ta riječ znači "tanko", no na hebrejskom se piše טינב"ש – možda je netko u tome vidio riječ "lim".

Ali kasnije sam primijetio da je izvorna (i više službena) riječ za lim בדיל - *b'dil*. Pa je možda *pah* došao od "tankog metala" do lima, na isti način kao i riječ "lim" u engleskom:

U moderna vremena, riječ "lim" se često (i nepravilno) koristi kao općeniti pojam za bilo kakav srebrnasti metal koji dolazi u tankim pločama.

Od *pah* kao "lim" dobijamo *pah* kao (metalnu) kantu za smeće, i *phit* פחית kao (limenu) konzervu – mada je većina kanti za smeće plastična, a konzerve se rade od aluminija. No oba su pojma neke vrste spremnika, posuda, što vjerojatno dovodi do zbrke prilikom pisanja פך השמן. ■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Točno onako kako vam je rečeno

Nakon dva mjeseca ogromnog i kompliciranog građevinskog projekta, dok su bili utaboreni u srcu pustinja, djeca Izraelova dovršila su sve detaljne upute za izgradnju Miškana (Šatora saveza) koje su primili od B-ga i prešli na posvećenje privremenog hrama koji ih je trebao pratiti na njihovom pustinjском putovanju. Ovoj tjedni odjeljak Tore – Parašat Pekudei – zaključuje opis izgradnje Miškana, opis koji je raspoředen na pet parašot Tore.

Na kraju opisa građevinskih radova, Tora navodi: (Izlazak 39, 42-43)

Onako kako je G-spod zapovjedio Mojsiju, tako su djeca Izraelova učinila sav posao. Mojsije je pregledao cijeli taj posao, i gle! učinili su ga - kako je G-spod zapovjedio, tako su učinili. Stoga ih je Mojsije blagoslovio.

Tora tri puta ponavlja i ističe činjenicu da djeca Izraelova nisu promijenila niti jednu od detaljnih uputa koje je B-g dao. Mojsije, zadivljen tom činjenicom, blagoslovio ih je posebnim blagoslovom spomenutim u Knjizi psalama: (Psalmi 90,17)

I neka milina G-spoda, B-ga našega bude nad nama i djelo naših ruku utvrdi za nas, i djelo naših ruku utvrdi.

Primjećujemo u posljednje dvije parašot, da Tora svaki puta iznova naglašava da su stvari načinjene točno "kako je G-spod zapovjedio Mojsiju".

Zašto je Mojsije bio toliko uzbuđen time što su djeca Izraelova učinila točno onako kako im je bilo zapovjedbno da učine? I zašto Tora vidi potrebu da to naglasi? Trebalo bi se podrazumijevati da se upute

slijede točno onako kako ih je B-g dao, posebno za nešto tako uzvišeno kao što je izgradnja Miškana.

I opet, na početku Beha'alotha u Knjizi Brojeva, nalazimo nešto slično. Tora opisuje B-žji zahtjev Mojsiju da uputi Aharona da upali menoru u Miškanu. Odmah nakon toga, Tora kaže: (Brojevi 8, 3)

Aron je učinio tako; upalio je svjetiljke prema licu menore, kao što je G-spod zapovjedio Mojsiju.

Veliki biblijski komentator, Raši, pojašnjava naglasak koji sugerira jezik Tore:

Ovo pokazuje Aharonovu vrlinu da nije odstupio [od Božje zapovijedi].

Opet, vidimo osjećaj čuđenja što Aharon nije promijenio niti jednu od detaljnih uputa koje mu je B-g dao u vezi s paljenjem menore u Miškanu. I opet se moramo zapitati: Što je tu tako posebno?

Odgovor leži u razumijevanju ljudske prirode. Kao ljudima, nama je vrlo teško učiniti točno onako kako nam je rečeno. Volimo učiniti "otprilike" onako što nam je rečeno.

Zašto? Jer ako učinimo stvari točno onako kako nam je rečeno, mi kao da negiramo vlastitu samostalnost i karakter zbog uputa koje smo dobili. Želimo se osjećati kao da smo sami nešto pridonijeli. Zato volimo činiti stvari "otprilike", a ne "točno", kako nam je rečeno.

U izgradnji Miškana, B-g traži od djece Izraelove da točno slijede Njegove upute, i oni su to učinili. Izbacili su sebe iz jednadžbe i ispunili B-žju volju kakva je bila, i za to su zaslužili pohvalu.

Ali poteškoća se javlja naglašavanjem toga od strane Tore. Obično, kod svega što je povezano sa svetošću i duhovnošću, osjećamo još veću potrebu da izrazimo svoju individualnost. Osjećamo svoj unutarnji duh koji nam govori kako da postupimo. Želimo biti povezani i osjećati se dijelom tog duhovnog čina. Ali pri izgradnji Miškana, vidimo da je B-g želio da sebe uklonimo iz slike i učinimo točno onako kako je On zapovjedio, da B-žju volju učinimo svojom voljom. Kao što su *hazal* rekli, "...činite Njegovu volju kao da je vaša volja, tako da On čini vašu volju kao da je Njegova" (Poglavlja otaca 2,4).

Na mnogim prekretnicama u svom privatnom ili vjerskom životu, mogli bismo se suočiti s dilemom: Hoćemo li umiješati svoju vlastitu volju u to, ili ćemo se prepustiti B-žjoj volji? U takvim trenucima, trebali bismo se sjetiti velikog blagoslova koji je svojstven slijedenju B-žje volje onakve kakva jest. Točno onako kakva jest.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i Svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Neograničeno partnerstvo

Miškan je bio potpuno dovršen. Narod je s velikom radošću promatrao veličanstveno djelo, a Moše je bio ponosan. Dapače, bio je toliko ponosan da je učinio nešto što je učinio svega još jednom - neposredno prije svoje smrti: blagoslovio je cijeli narod.

Zapravo, podizanje Miškana je samo po sebi bilo najveći blagoslov. Hašem je obećao Židovskom narodu u Paršas Teruma: "Sagradite mi Miškan - i Ja ću prebivati među njima" (Izlazak 25:8). Ali Moše je smatrao da i on treba dodati blagoslov.

Raši nam govori što je Moše rekao narodu: "Neka Hašem nastani Svoju prisutnost u vašem djelu ruku."

Na prvi pogled se čini da Moše ponavlja obećanje koje je sam Hašem dao. Hašem je obećao prebivati usred Svetišta koje će Židovski narod sagraditi. Zašto je onda Moše ponovio B-žje obećanje kao blagoslov? Blagoslivlja li ih time da Hašem treba održati Svoju riječ? Ili možda prenosi snažniju poruku?

Neki je čovjek jednom prišao Rabbi Yehudi Assadu za savjet. "Ima jedna stara, oronula trgovina u središtu grada. Mogu je dobiti po vrlo razumnoj cijeni. Mislim da bih svojim marketinškim vještinama mogao pretvoriti tu lokaciju u profitabilan posao. Mislite li da bih je trebao kupiti?"

Rav Assad se namršti. "Ne mislim da bi bilo razborito ulaziti u taj

dio grada zbog poslovnog pothvata." Čovjek je otišao pomalo potišten.

Nekoliko dana kasnije, drugi je čovjek ušao u radnu sobu Rabbija s identičnim pitanjem o istoj nekretnosti. "Ima jedna stara, oronula trgovina u središtu grada. Mogu je dobiti po vrlo razumnoj cijeni. Mislim da bih svojim marketinškim vještinama, i naravno uz Hašemuovu pomoć, tu lokaciju mogao pretvoriti u profitabilan posao. Mislite li da bih je trebao kupiti?"

Ovaj put je Rabbi Assad kimnuo s odobravanjem. "Mislim da biste trebali probati. Ne sumnjam da će to biti uspjeh."

Kada se pročulo da Rabbi podržava ovaj novi poslovni projekt, prvi čovjek je ljutito uletio u njegovu radnu sobu. "Zašto ste meni rekli da ne kupujem tu nekretninu, a mom prijatelju ste rekli sasvim suprotno?", inzistirao je.

"Dragi moj učenice", odgovorio je Rabbi, "postoji velika razlika. Tvoj prijatelj je uzeo partnera. Rekao je da uz pomoć Hašema može uspjeti. Kada netko uključi Hašema u svoje planove, siguran sam da će uspjeti!"

Prvi put od izlaska, Židovi su postali vješti zanatlije, umjetnici, krojači i graditelji. Sagradili su veličanstvenu građevinu u divljini. Moše je znao da bi se osjećaj samozadovoljstva mogao pojaviti uz njihova postignuća. Možda bi počeli misliti da su njihova mudrost, njihove vještine i samo njihove sposobnosti stvorile uvjete za ovako prekrasan Miškan. Zato ih je blagoslovio riječima koje su trebale odvratiti svaku takvu zabludu.

"Neka Hašemova prisutnost počiva na djelu vaših ruku." Naravno, Hašem je obećao da će prebivati u Miškanu. Moševo pitanje je bilo: "Hoće li ga Židovi pustiti unutra?" Hoće li ga učiniti partnerom? Hoće li prepoznati Hašema kao značajan faktor čak i u fizičkom djelu njihovih ruku koje su to izradile? Radi toga je Mošeov blagoslov postavio standard za svaki čin, postignuće i uspjeh koji netko postigne. Neka Hašem bude dio vašeg uspjeha. Neka Šehina (B-žja prisutnost) počiva na djelu vaših ruku.

Gut šabes ■

Rabbi M. Kamenetzky je dekan Ješive South Shore.

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Integritet u Javnom životu

Postoji stih koji je toliko poznat da ne zastajemo često nad njim razmišljajući o tome što znači. To je dio iz prvog odjeljka Šema: "Ljubi G-s-poda, svog B-ga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom svojom me'od." Posljednja riječ obično se prevodi kao 'snaga' ili 'moć'. Ali Raši, slijedeći Midraš i Targum prevodi to kao "svim svojim bogatstvom."

Ako je tako, stih se čini nerazumljivim, barem što se tiče redoslijeda kojim je napisan. "Svom svojom dušom" mudraci su tumačili kao "svojim životom" ako je potrebno. Postoje vremena, srećom uistinu rijetka, kada nam je zapovjedbena radije damo vlastiti život nego da počinimo grijeh ili zločin. Ako je to slučaj, tada se podrazumijeva da bismo trebali voljeti B-ga svim svojim bogatstvom, odnosno, čak i kada to od nas zahtijeva veliku financijsku žrtvu. Ipak, Raši i mudraci kažu da se taj izraz odnosi na one "kojima bogatstvo znači više od samog života."

Naravno, život je važniji od bogatstva. No, mudraci su također znali da, njihovim riječima, *Adam bahul al mamono*, što znači: ljudi čine čudne, brzoplete, nepromišljene i iracionalne stvari kada je novac u igri. Financijska dobit može biti ogromna kušnja koja nas vodi u djela koja povređuju druge, a na kraju i nas same. Zato kada su u pitanju financijske stvari, a osobito kada su uključeni javni fondovi, ne smije biti prostora za kušnju, niti mjesta za sumnju u to da li se novac iskoristio za svrhu za koju je bio

doniran. Mora postojati pažljiva revizija i transparentnost. Bez toga, postoji moralna opasnost: maksimum kušnje u kombinaciji s maksimumom prilike.

Zato je tu parša Pekudei, sa svojim detaljnim izvješćem o tome kako su bile upotrijebljene donacije za *miškan*: "Ovo su količine materijala korištenih za Šator sastanka, za Šator Svjedočanstva, koje su na Mojsijev zahtjev zabilježili Leviti pod vodstvom Itamara, Aronovog sina, svećenika" (Izlazak 38,21). Lista ide dalje i nabroja točne količine zlata, srebra i bronce koje su skupljene, te u koje su svrhe iskorištene.

Zašto je Mojsije to učinio? Midraš sugerira odgovor:

"Oni su pogledom pratili Mojsija" (Izlazak 33,8) - Ljudi su kritizirali Mojsija. Znali su govoriti jedan drugome, "Pogledaj mu vrat. Pogledaj mu noge. Mojsije jede i pije ono što pripada nama. Sve što on ima, pripada nama." Drugi bi odgovorili: "Čovjek koji je glavni za posao oko Šatora sastanka - što možete očekivati? Da se on neće obogatiti?" Čim je čuo te riječi, Mojsije je odgovorio, "Za

vašeg života, čim Svetište bude dovršeno, napraviti ću s vama potpuni izračun."

Mojsije je naložio detaljan izračun kako bi izbjegao da dođe pod sumnju da je osobno iskoristio nešto od doniranog novca. Primijetite da je naglašeno da izračun nije obavljao sam Mojsije, nego "Leviti pod vodstvom Itamara," drugim riječima, neovisni revizori.

Nema ničega što upućuje na te optužbe u samom tekstu, ali Midraš se može temeljiti na izjavi koju je Mojsije dao tijekom Korahove pobune, "Nisam uzeo magarca nikome od njih, niti sam ih u čemu zakinuo." (Brojevi 16,15). Optužbe za korupciju i osobno bogaćenje često su bile usmjerene protiv vođa, opravdano ili ne. Možemo misliti da je, s obzirom da B-g vidi sve što mi radimo, to dovoljno kako bi nas zaštitilo od zloupotrebe. Ipak, judaizam to ne kaže. Talmud bilježi scenu sa smrtno postelje Rabana Johana ben Zakaja, dok je ležao okružen svojim učenicima:

Oni su mu rekli, "Gospodaru, blagoslovi nas." On im je rekao, "Neka bi bila B-žja volja da strah od nebasa bude nad vama jednako kao i strah od tijela i krvi." Njegovi su ga učenici upitali, "Zar je to sve?" On je odgovorio, "Neka biste dobili ni manje ni više od takvog straha! Možete i sami vidjeti da je istina ono što kažem: kada je čovjek na putu da učini prijestup, on kaže, nadam se da me nijedan čovjek neće vidjeti."

(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Integritet u javnom životu**

Kada ljudi čine grijeh, oni se brinu neće li ih drugi vidjeti. Oni zaboravljaju da ih B-g svakako vidi. Kušnja zbunjuje mozak i nitko ne bi trebao vjerovati da je imun na to.

Kasniji odlomak iz Tanaha izgleda kao da upućuje na to da Mojsijev izračun nije bio nužno potreban. Knjiga Kraljeva donosi epizodu u kojoj se, tijekom vladavine kralja Jehoaša, sakupljao novac za obnovu Hrama. "Oni nisu tražili račun od onih kojima su davali novac kako bi platili radnike, jer su radili sa potpunim poštenjem" (2. Kraljeva 12, 16). Mojsije, čovjek potpunog poštenja, mogao se dakle ponašati "izvan strogih zahtjeva zakona."

Upravo činjenica da Mojsije nije *trebao* učiniti ono što je učinio, daje ovom odlomku njegovu snagu. Kada je riječ o javnim fondovima mora postojati transparentnost i odgovornost čak i ako ljudi koji su u to uključeni imaju besprijekornu reputaciju. Ljudi na povjerljivim pozicijama moraju biti osobe s moralnim integritetom i moraju biti *percipirani* kao takvi. Jitro, Mojsijev tast, to je već rekao kada je savjetovao Mojsiju da postavi podređene kako bi mu pomogli u zadatku vođenja naroda. Oni moraju biti, rekao je, "Muškarci koji se boje B-ga, ljudi od povjerenja koji mrze nepošten dobitak" (Izlazak 18,21).

Bez reputacije poštenja i nepodmitljivosti, suci ne mogu osigurati da će pravda biti izvršena. Taj općeniti princip mudraci su izvukli iz epizode u knjizi Brojeva kada Rubenovo i Gadovo pleme izražava svoju želju da se nasele s druge strane

Jordana gdje je zemlja bila puna dobrih pašnjaka za njihovu stoku (Brojevi 32,1-33). Mojsije im je rekao da bi, ako bi učinili tako, demoralizirali ostatak naroda. Ostavili bi dojam da ne žele prijeći preko Jordana i boriti se sa svojom braćom u njihovim bitkama da osvoje zemlju.

Oni su jasno dali do znanja da su voljni ići na čelu postrojbi i da se neće vratiti na svoju stranu Jordana sve dok zemlja ne bude u potpunosti osvojena. Mojsije je prihvatio prijedlog, rekavši da će ako održe svoju riječ, biti "čisti (*veheitem neki'im*) pred G-spodom i pred Izraelom" (Brojevi 32,22). Ta je fraza ušla u židovski zakon kao princip da se "čovjek mora opravdati pred svojim bližnjima kao i pred B-gom." Nije dovoljno činiti ispravno. Moramo i *odavati dojam da činimo ispravno*, osobito kad postoji prostor za glasine i sumnje.

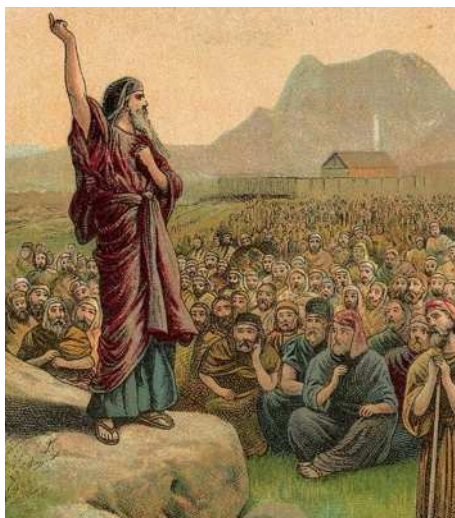
Šulhan Aruh propisuje da sakupljanje dobrovoljnih priloga uvijek moraju provoditi minimalno dva pojedinca tako da svaki od njih vidi što onaj drugi radi. Postoji razlika u mišljenjima između R. Josepha Kare

i R. Mošea Isserlesa vezano uz potrebu podnošenja detaljnog računa. R. Joseph Karo propisuje na temelju odlomka iz 2. Kraljeva – "Oni nisu tražili račun od onih kojima su davali novac kako bi platili radnike, jer su radili sa potpunim poštenjem" – da se ne traži formalni račun od ljudi koji su besprijekornog poštenja. R. Moše Isserles međutim kaže, da je ipak ispravno to učiniti zbog principa, "Budi čist pred G-spodom i pred Izraelom."

Povjerenje je srž javnog života. Narod koji sumnjiči svoje vođe za korupciju ne može učinkovito funkcionirati kao slobodno, pravedno i otvoreno društvo. Znak dobrog društva je da se na javno vodstvo gleda kao na oblik služenja, a ne kao sredstvo moći, koje je toliko lako zlorabiti. Tanah je vječni vodič o važnosti visokih standarda u javnom životu. Proroci su bili prvi kritičari društva, poslani od B-ga da govore istinu u lice moći te da izazivaju korumpirane vođe. Ilijin izazov kralju Ahabu, Amosovi protesti, Hošea, Izaija i Jeremija protiv neetičkih praksi svoga vremena, klasični su tekstovi u toj tradiciji koji su jednom za sva vremena postavili ideale jednakosti, pravde, poštenja i integriteta. Slobodno društvo gradi se na moralnim temeljima i oni moraju biti takvi da ih ništa ne može uzdrmati.

Mojsijev osobni primjer u podnošenju računa za sredstva koja su bili sakupljena za prvi kolektivni projekt židovskog naroda, postavio je važan presedan za sva vremena.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Tajna Izbavljenja

Ramban (Rabi Moše ben Nahman, 13. stoljeće, Barcelona) naglašava da završetak knjige Šemot, s njenim detaljnim bilježenjem izgradnje i troškova vezanih uz dovršenje Miškana/Šatora sastanka, stavlja Židovski narod kao cjelinu na razinu duhovnosti koja je postojala u domovima naših praotaca i pramajki na završetku knjige Berešit.

Upravo kao što je duh Vječnoga počivao nad šatorima naših predaka, tako je sada postao vidljiv i prisutan među narodom Izraela. Načinjen za tu svrhu, duh Vječnoga počivao je u Miškanu/Šatoru sastanka. Ovo zapažanje u sebi nosi jednu važnu poruku.

Ova nas Židovska tradicija uči da postoje dva mjesta, nazovimo ih tako, na kojima se prisutnost Vječnoga može doživjeti i koje treba negovati. B-žja slava ispunjava čitav svemir, On je sveprisutan. Ali slabašno ljudsko biće nije u stanju obuhvatiti čitav svemir u svom njegovom prostanstvu i složenosti. Nama je potreban osobni B-g s kojim se na neki način možemo poistovjetiti.

Taj se B-g, prema Židovskoj tradiciji, može naći na dva mjesta u na-

šem malom i skućenom svijetu. Jedno mjesto je naš dom, naša obitelj i naš svakodnevni život. Drugo je mjesto susreta s B-gom dom molitve, učenja i službe koju nalaže Tora.

Naš zamjenski Miškan

danas su naš dom,

naša obitelj i naš

svakodnevni život

te dom molitve, učenja i

službe koju nalaže Tora

Ono je naš zamjenski Miškan/Šator sastanka, zgrade nad kojima počiva duh B-žji, a mi ga možemo prepoznati jedino ako smo za to podešeni i dovoljno tankočutni da to doživimo. Ova dva stuba Židovskog života pratila su nas na našem dugom putovanju zemaljskom kuglom – i tijekom naše povijesti.

Oba ova bastiona Židovske snage i vitalnosti – dom i sinagoga/učilište – mjesta susreta, da tako kažemo, Izraela s njegovim B-gom, danas se nalaze pod opsadom i napadnuti su od suvremenog društva. Dom, brak, djeca i osjećaj za obitelj

ustupili su mjesto vezama, zajedničkom useljavanju i razilaženju, brakovima u kasnijoj životnoj dobi, velikom broju razvoda i bračnog zlostavljanja, i žrtvovanja djece i obitelji na oltar karijere i hedonističkog načina života.

Bez snažnih Židovskih obitelji ne može biti snažne Države Izrael niti održi Židovske nacije. Svakako da su miješani brakovi nagrizli ideju Židovske obitelji, no čak i kada to nije slučaj, obiteljske su veze oslabljene televizijom, internetom i današnjim društvom u cjelini. Ponekad su čak i dobronamjerne geste kontraproduktivne.

U vrijeme dok sam radio kao rabin u Miami Beachu uvijek smo na šabat imali mnogo gostiju te je zbog toga kontakt između nas i naše male djece bio poprilično onemogućen. Jednog je petka jedna od naših mlađih kćeri rekla mojoj supruzi: "Mama, jesu li i djeca gosti?" Shvatili smo poruku i potrudili se da jedan od šabatnih obroka bude isključivo s našom djecom.

I sinagoga je mnogo izgubila, jer je postala podložna hirovima i zadovoljstvu onih koji je polaze, umjesto

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Borel Wein: Tajna Izbaavljenja**

da bude Dom B-žji u kojem treba Njega ugledati i Njemu služiti u skladu s Njegovim željama onako kako su izrečene u Tori i halahi. Nadam se da nam Rambanova poruka neće ostati nerazumljiva.

Jedna između mnogih novih, ali nekako uvijek prolaznih, pomodnih riječi koje naše današnje društvo obožava je "transparentnost." U našem suvremenom rječniku ova je riječ nadomjestila ono što su nekada ranije u mom životu naši učitelji nazivali "**odgovornost**." Kako god bilo, ideja je potpuno ista; naime, kada je riječ o javnim sredstvima i javnim položajima čovjeka se drži odgovornim do najvišeg stupnja odgovornosti za ono što se događa pod njegovim okriljem i za što je zadužen.

Kod tako velikog projekta kao što je to bila izgradnja Šatora sastanka/Miškana, stvaranje i prikupljanje neophodnih sredstava i materijala, plaćanje radnicima i nadgledanje izgradnje, sasvim je vjerojatno da će biti teško položiti račun za svaku *aguru* koja je utrošena. Pa ipak u ovoj parši vidimo da je Moše položio takav račun.

Midraš nam kaže da je u prvotnom podnošenju računa o troškovima Mošeu manjkalo tisuću šekela. S obzirom da je vrijednost Šatora sastanka/Miškana vjerojatno dosizala milijune šekela pomislili bismo da se manjak od ispod jedan posto vrijednosti projekta i budžeta ovakve veličine, može zanemariti, a svakako može oprostiti.

Međutim, potreba da se bude transparentan i odgovoran u vezi javnih sredstava je od tolike važnosti da Moše nije mogao dopustiti da na tome završi. On je pretraživao i

pretraživao, te konačno uspio iznijeti obračun i za onih tisuću šekela koji su mu prethodno manjkali. Ovo je postavilo standard Tore u vezi javnih dobrotvornih fondova. Moraju se upotrijebiti najbolje računovodstvene metode kako bi se zajamčilo povjerenje javnosti i spriječila bilo kakva zlouporaba ili neuredno vođenje sredstava doniranih za opće dobro i/ili u svete svrhe.

Novac može biti strašna stvar, pogotovo kada čovjeku ego dopusti da sebe doživljava svemoćnim i izuzetno pravednim u vlastitim očima. Upravljanje javnim sredstvima ili položaj koji je izuzetno cijenjen u javnosti, izaziva velike kušnje. I za najnedostojnije malverzacije, pa čak i krađe, može se iznaći racionalno objašnjenje i opravdanje pred samim sobom.

Tako je bilo od početka vremena, a kao što nam je svima dobro poznato, i u našem naraštaju i kod sadašnjeg vodstva, kako vjerskog tako i političkog, svi imaju sklonost podleći tom iskušenju. A svjesni smo i da nema dovoljno policije i tužitelja kako bi se u potpunosti stalo na kraj ovoj ljudskoj slabosti i financijskoj korupciji.

Interesantno je zapaziti da se u vrijeme Prvog Hrama, kada je trebalo obnoviti Hram, kralj morao odreći svakog striktnog obračuna sredstava koje su svećenici prikupili za te potrebe. On se umjesto toga, gotovo skrušeno, morao osloniti na poštenje svećenika nadajući se da ništa od javnih sredstava neće odcuriti u privatne džepove.

Velika pouka koju ovdje vidimo je da se poštenje i čast stvaraju iznutra, a ne izvana. Nama su potrebni policija i sila zakona kako bismo imali društvo u kojemu se može živjeti. No bez samodicipline čestitosti i shvaćanja da nas B-g drži odgovornima za svaku od naših aktivnosti i za svaku *agora* javnih sredstava koja prođe kroz naše ruke – odgovorni smo za svaki i najmanji oblik ponašanja u javnoj službi – ne može biti potpune pobjede nad iskušenjima bogatstva i položaja. Možda je baš to jedan od razloga za čitav ovaj detaljni obračun koji ispunjava ovu završnu paršu knjige Šemot/Izlaska.

Budimo snažni i osnažimo druge!

Šabat šalom ■

Rabbi Yissocher Frand:

Trudimo se i primamo nagradu – za trud

Parašas Pikudei zaokružuje priču o podizanju Miškana. Nakon izgradnje svih pojedinačnih komponenti Miškana, dijelovi su doneseni Mošeu. Raši citira Midraš Tanhuma koji objašnjava da razlog zašto je Miškan donesen Mošeu bio taj što ga nitko drugi nije mogao sastaviti. Miškan je jednostavno bio pretežak i nitko ga nije mogao podignuti. Budući da Moše nije osobno sudjelovao niti u jednom dijelu izgradnje Miškana, Hašem (B-g) je privilegiju konačnog sastavljanja rezervirao za njega.

Kada je Hašem rekao Mošeu da sastavi Miškan, Moše je protestirao da je i njemu pretežak da bi ga podigao. Hašem je rekao Mošeu da uloži napor. "Neka izgleda kao da ga pokušavaš podići." Moše se potrudio i čudesno, on se sam sastavio. Budući da je Moše uložio trud, dobio je zasluge za njegovo podizanje.

Rav Meir Rubman objašnjava da iz ovog Midraša možemo naučiti vrlo važnu spoznaju o duhovnosti. Midraš nas uči da se bez obzira na težinu zadatka, moramo potruditi. U drugim područjima našeg angažmana, čovjek dobiva zasluge samo kada nešto postigne. Međutim, kada je riječ o judaizmu, Hašem nije nužno zainteresiran za rezultate, On je zainteresiran za trud.

Koncept dobivanja "petice" iz zalaganja obično je uvredljivi kompliment prerušen u pohvalu. U stvarnosti, dobili ste "dvojku", gotovo nedovoljnu ocjenu, ali barem ste dobili "peticu" za trud. Tako je to u drugim područjima života. Ali što se

tiče *micvot* (zapovijedi), Hašem samo traži da uložimo trud. To da li je zadatak zapravo izvršen ili nije, često je izvan naše kontrole i ovisi o Hašemu.

Kada završimo *Mesehtu* (traktat Talmuda), izgovaramo molitvu "Mi se trudimo i oni se trude. Mi se trudimo i primamo nagradu, a oni se trude i ne primaju nagradu." Što znači "oni se trude i ne primaju nagradu"? Ovo ne zvuči kao istinita tvrdnja. Ljudi ne rade bez da primaju plaću!

Odgovor je da kada radimo (na

Uspjeh nije bit svega.

Mi se trudimo i primamo nagradu – za trud

vjerskim zadacima), mi smo plaćeni za trud, bez obzira na to jesmo li ostvarili uspjeh ili nismo. Ali 'oni' su plaćeni samo za krajnji rezultat. U svim drugim područjima nastojanja, za trud koji ne daje rezultate ne prima se nagrada.

Nedavno sam bio u Atlanti na duhovnoj obnovi iz Tore. Atlanta je nevjerovatna zajednica. Prije trideset godina nisu imali *minjan* (kvorum od deset muškaraca) onih koji drže šabat. Nekoliko godina poslije, preko 300 ljudi je dolazilo u sinagogu na šabes - svi su oni bili u nekoj fazi intenziviranja i nastavljanja intenziviranja svog držanja *micvos*.

Pitao sam Rabbi Emanuela Feldmana (Rabbi emeritusa Kongregacije Beth Jacob u Atlanti): "Koji je

ključ vašeg uspjeha?" Rabbi Feldman mi je rekao da je ključ pokušati posaditi sjeme. To je sve što rabin može učiniti. Može pokušati njegovati i zalijevati sjeme, ali zapravo sve što može učiniti je pokušati. Nikada ne zna sa sigurnošću hoće li to uspjeti ili ne.

Na primjer, jedan čovjek koji se nedavno vratio da bi pojačao svoj Židovski angažman i religioznost rekao je Rabbi Feldmanu da je odluku donio zbog propovijedi na Jom Kipur koju je Rabbi Feldman održao prije petnaest godina. Jedan komentator u toj propovijedi pogodio ga je ravno u srce. Tada nije poduzeo ništa u vezi s tim, ali petnaest godina kasnije odlučio je postati religiozan.

Uspjeh nije bit svega. Za *kiruvrehokim* (približavanje onih koji se se udaljili) bitno je zalaganje. Je li Miškan zapravo podignut ili ne, to je Hašemova briga. Mi se trudimo i primamo nagradu - za trud.

Pozitivan Ponos Preduhitruje Prethodni Pogubni Ponos

Sljedeća misao o parašas Pekudei dolazi iz knjige Nachalas Eliezer, koju je napisao Rav Eliezer Cohen, koji je bio Mašgijah u Gateshead Yeshivi u Engleskoj.

Midraš kaže sljedeće o riječima "Ele pekudei haMiškan" (Ovo su obračuni za Šator) (Izlazak 38:21). "U vrijeme kada ste napravili zlatno tele i plesali oko njega, razljutili ste Me riječima 'Ele Eloheha Jisrael' (Ovo je tvoj bog, o Izraelu) koji te je izveo iz zemlje egipatske" (Izlazak 32:4). Sada kada ste napravili Miškan riječju *ele*, Moj se gnjev smirio, jer ovaj *ele* iskupljuje raniji *ele*."

(nastavak s 22. stranice) **Rabbi Vissocher Frand: Trudimo se i primamo nagradu – za trud!**

Ovaj Midraš očito traži neko objašnjenje.

Prije svega, je li *avera* (grijev) *Egel HaZahava* (zlatnog teleta) bio utemeljen na činjenici da su koristili riječ "*ele*"? *Avera* je bila činjenica da su uopće napravili *Egel HaZahav*, pseudo *avoda zara* (idolopoklonstvo). Izraz "Razljutio sam se zbog riječi "*ele*" čini se, u najmanju ruku, pomalo nepreciznim. Također, kakvo je to iskupljenje što su istu riječ koristili prilikom izgradnje *Miškana*? Je li to neka vrsta *gezera šava* (hermeneutičkog pravila uspoređivanja dvaju ili više stihova u Tori koji sadrže istu riječ ili izraz, kako bi se iz jednog stiha izvelo pravilo ili tumačenje koje se primjenjuje i na drugi stih, *op.pr.*)? *ele-ele*?

Istina je da Peirush Marzu na dnu Midraša tumači ovaj Midraš: Riječ *ele* ima određenu konotaciju. Ima konotaciju "Ponosim se ovim!" Kako to znamo? Marzu piše da drugi Midraš kaže: Rav Yitzchak je rekao, u

vrijeme Stvaranja, zapisano je "*Ele toldos hašamajim v'ha'arec*" (Ovo su proizvodi neba i zemlje) kada su stvoreni na dan kada je Hašem, B-g, stvorio zemlju i nebo." (Postanak 2:4). Stvoritelj ih hvali. On, da tako kažemo, kaže: "Gledajte! Pogledajte Moj svijet. Pogledajte što sam stvorio." Stvoritelj hvali djelo Svojih ruku. Ovo je konotacija upotrebe riječi *ele* – Pogledajte moje djelo!

Sada možemo početi razumijevati gore navedeni Midraš. Naravno, užasno je što su načinili *Egel HaZahav*. Ali su još više pogoršali stvari kada su proglasili "*Ele Eloheha Jisrael ašer he'e'luha m'erec Micrajim*" kao da su ponosni na ono što su učinili. Gemara (Berahos 19a) kaže: "Ako netko vidi učenjaka Tore da je počinio *avera* (grijev) noću, nemojte su-tradan sumnjati u njega – jer on je sigurno već učinio *tešuva* (pokajanje) za svoju *avera* prethodne noći."

Svi mi ponekad pogriješimo. Ako netko vidi *talmid hahoma* (učenjaka

Tore) koji je počinio *avera* (grijev) noću, njemu je nedvojbeno žao zbog toga. Nema nikakve sumnje, do sljedećeg jutra, on je već učinio *tešuva* (pokajanje). *Talmid hahoma* možda je nakratko svladao njegov *Jecera HaRa* (nagon na zlo), ali on se odmah iskupio i nastavio sa svojim životom. S druge strane, *pasuk* (stih) kaže: "(Zašto stojiš daleko) kada se zli čovjek hvali svojom osobnom željom, a pljačkaš se hvali da je hulio na Hašema?" (Psalmi 10:3). *Raša* (zli čovjek) ponosan je na ono što je učinio. On ne žali zbog toga, već se hvali svojim zlim djelima.

U tome je razlika. Naravno, *Egel haZahav* (zlatno tele) je bilo pogrešno, ali plesanje oko *Egela* (teleta) i ponosno govorenje "*Ele Eloheha Jisrael*" je ono što je stvarno razljutilo *Ribono šel Olama* (Gospodara svijeta).

Bili su stanju očaja. Mislili su da su izgubili svog vođu i nisu znali tko će ih voditi. U redu. Napravili su *Egel haZahav* (zlatno tele). Vrlo loše. Ali barem bi postojale neke olakotne okolnosti da se pronađe neko opravdanje za to što su podlegli svom očaju. Ali kada su plesali oko njega i pokazivali na njega (*ele*) s radošću – to je pokazalo da nije bilo ni trunke žaljenja. To je ono što je razljutilo Svemogućeg.

Ele pekudei haMiškan pokazuje da su bili ponosni na to što su sagradili *Miškan*. Novac koji su donirali i trud koji je uloženi u sav rad na izgradnji bilo je nešto zbog čega su se jako dobro osjećali i željeli su se hvaliti time. To je bilo iskupljenje za *avera* (grijev) *Egela* (teleta).■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Zadovoljstvo žrtvovanja

Ovo tjedni odjeljak je posljednji koji govori o Šatoru sastanka – putujućem, montažnom Hramu. Doneseni su materijali, evidentirane su količine te je sve zajedno sastavljeno.

Nema više Šatora sastanka do sljedeće godine.

Kada opisuje izgradnju Šatora sastanka, Tora većinom govori u jedini – tako da izgleda kao da ga je Becalel – nadzornik /ugovaratelj – gradio sam. Jasno je da to nije istina, ali zašto onda Tora daje naslutiti takvo što?

Rabini objašnjavaju da, budući da je Becalel podnio najveću žrtvu za njegovu izgradnju, Tora gleda na to kao da ga je on sam izgradio.

To je princip u životu – što više se žrtvujemo za nešto, to smo više povezani s time i to nam više to znači.

Oni koji su teško radili za svoj novac, cijene ga mnogo više od onih kojima je bio serviran na srebrnom pladnju i za koje je on nešto 'kako došlo tako prošlo'. Rani cionisti u Izraelu imali su mnogo dublju povezanost sa zemljom od većine današnjih Izraelaca – jer su se morali boriti i žrtvovati za svaki pedelj te zemlje i to svakog trenutka koji su proživjeli tamo. U Britaniji je nakon Drugog svjetskog rata postojao dublji osjećaj patriotizma nego danas, jer su se tada ljudi trebali boriti za slobodu svoje zemlje.

Žrtvovanje za nešto daje nam osjećaj povezanosti s time. Becalel je imao najdublju povezanost sa Šato-

rom sastanka jer se najviše žrtvovao za njega.

U životu postoje i mnogo suptilnije žrtve.

Djeca su za nas velika žrtva u pogledu vremena i emocionalne pre-

Oni koji su morali teško radili za svoj novac, cijene ga mnogo više od onih kojima je bio serviran na srebrnom pladnju

danosti. I zato što se žrtvujemo, osjećamo se povezanim. Doći ranije kući sa posla kako bi djecu spremio u krevet često je ozbiljan napor za roditelja. Smisliti priču koja će ih istovremeno zabaviti i poučiti neće mu što trebaju naučiti, još je teže. Mnogo je lakše čitati im slikovnice o lokomotivi Tomici. Ostati miran kada crtaju po svježim obojanim zido-

vima, ne vrištati kada ustanu iz kreveta po deseti puta, dopustiti im neovisnost kada se bojiš što će učiniti s njome... to su vrste žrtvovanja kojima se stvaraju najdublje veze.

I naravno, brak. Što se više netko žrtvuje za svog supružnika, to se više osjeća povezan s njime. I ne mislim na to da popuštamo svom supružniku samo kako bismo ga ušutkali. U tom slučaju, ne činimo to zbog drugoga; činimo to zbog sebe. Samopožrtvovnost u braku znači dati svom supružniku čokoladicu – i ne reći mu da je to bila posljednja. Znači biti osramoćen u javnosti od strane svog supružnika – i ne reagirati na to prije nego dođete kući. To znači pomoći oko bebe usred noći, iako moraš sutradan rano ustati, i to uopće ne spomenuti idućeg jutra. To znači htjeti okriviti svog supružnika za problem, ali odlučiti najprije pogledati sebe.

Becalela nitko nije prisiljavao da se za Šator sastanka žrtvuje više od ostalih. To je bio rad iz ljubavi. Ali njegov trud dao mu je osjećaj dublje povezanosti s time više nego bilo kome drugome. Niti nas nitko ne prisiljava. To je samo vrlo jednostavna jednadžba – što više uložimo u stvari, što teže radimo, što se više žrtvujemo, to će nam više značiti. Ako postoje stvari u našem životu za koje želimo da nam dugoročno znače nešto, to što ćemo se žrtvovati za njih, osigurat će nam željeni rezultat.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Kontrolu imamo samo nad svojim djelovanjem, a ne nad ishodom

Ovim dijelom Tora dovršava se zapis o izgradnji Miškana.

Sav posao Šatora, Šatora sastanka, bio je dovršen, a Djeca Izraelova su učinila sve ono što je B-g zapovjedio Mojsiju, tako su to učinili. (39,32)

Čini se da bi po logici stvari redoslijed u ovom stihu trebao biti obrnut, tj. "Djeca Izraelova su učinila sve što je B-g naredio Mojsiju, tako su to učinili, i sav posao Šatora sastanka, bio je dovršen." Zašto nam Tora kaže da je Šator sastanka završen prije nego što kaže da su Izraelci učinili kako im je bilo zapovjeđeno?

Odgovor glasi da kada bi redoslijed bio obrnut, to bi značilo da je zbog toga što su Izraelci izvršili posao Šator sastanka bio dovršen. Činjenica je da je Šator sastanka zapravo dovršio B-g, nakon što su Izraelci učinili sve što im je bilo zapovjeđeno. Dovršenje Šatora sastanka doista je bilo rezultat njihovog truda, ali sam njihov trud nije to mogao učiniti. Time što su se *potrudili svim silama* oni su zaslužili da ga B-g dovrši.

Ovo je pouka koju bismo trebali primijeniti na svim područjima života. U gotovo svemu što radimo postoje mnogi faktori koji mogu utjecati na ishod, a koji su van naše kontrole. Mi smo odgovorni samo za ono što činimo, a ne za ono što na kraju bude.

U ekonomiji nije tako. Netko može

započeti posao potpuno zanemarujući sva ekonomska načela i ako ostvari profit smatra ga se izvrsnim poduzetnikom. S druge strane, ako se netko pažljivo priprema za poslovni pothvat, pravilno se pobrine za svaki detalj, a posao propadne, on se smatra lošim poduzetnikom. Ljudi će uložiti svoj novac kod onoga koji ima najbolji rezultat, a ne kod onoga koji ima najbolju metodu.

**Mi moramo učiniti
ono što je u našoj moći,
no moramo shvatiti
da konačni rezultat zaista
nije u našoj vlasti.**

Mi smo toliko povezani s ekonomijom, da ponekad komercijalna načela primjenjujemo na naše vlastite živote i etička pitanja. Roditelji

koji su pokušali odgojiti svoju djecu na najbolji mogući način, ali imaju dijete koje se ne ponaša kako treba, osjećaju se krivima što nisu bili dobri roditelji. Vidio sam slučajeve u kojima su roditelji ugađali samo sebi i potpuno zanemarili svoju djecu, a imali dijete koje je postalo dobra osoba i na čast društvu. Roditelji koji su se brinuli i trudili su dobri roditelji, makar njihovo dijete postalo razočaranje. Roditelji koji su bili nemarni bili su loši roditelji, makar njihovo dijete izraslo u sjajnu osobu.

Mi se svaki dan molimo da se B-g spomene zasluga praotaca, Abrahama, Izaka i Jakova na naše dobro. U vezi Abrahama B-g je rekao: "Zato sam ga ljubio, jer on zapovijeda svojoj djeci i svom domu nakon njega da se drže B-žjeg puta, postupajući dobrohotno i pravično" (Post 18,19). B-g je volio Abrahama zato što je učinio sve što je mogao kako bi svoju djecu podučio da idu B-žjim putevima, ali Abrahamov sin, Išmael, nije se držao očeva učenja. Slično tome, Izak je imao sina, Ezava, koji je bio nitkov, ali to ne umanjuje Izakovu veliku duhovnost. Ni Abraham ni Izak nisu bili smatrani odgovornima za negativan ishod njihove djece.

Fraza kojom je opisana izgradnja Šatora sastanka ukazuje nam upravo na to. Mi moramo učiniti ono što je u našoj moći, no moramo shvatiti da konačni rezultat zaista nije u našoj vlasti.■

Rabbi David Goldwasser:

Iz srca

Nakon što je ratovao sa svim neprijateljima židovskog naroda, kao što je bio zapovjedio Hašem, David haMeleh je razmišljao o dihotomiji da on, kralj od krvi i mesa, živi u prekrasnoj palači, a Aron među običnim zavjesama. Kralj David je zabrinut prišao proroku Nosonu (Šmuel II, 7,2) i zakleo se (Tehilim 132,4-5) da neće stati dok ne izgradi dom za Hašema i Aron.

Kad je Noson haNavi čuo da David haMeleh želi izgraditi *Bais haMikdaš*, savjetovao ga je da slijedi svoje srce jer Hašem je s njim. Međutim, Hašem je stavio veto na to odobrenje i rekao Nosonu da prenese Davidu da on, zapravo, ne može graditi *Bais haMikdaš*. Učimo u *Divrei haJamim* (I, 22,8) da je razlog što David haMeleh ne može izgraditi Sveti hram to što je "mnogo krvi prolio i napravio velike ratove."

Rav Nisim Jagen pita: U čemu je grijeh Davida haMeleha? Sve što je kao kralj činio, činio je pod zapovjedništvom Hašema. Nije ništa radio bez savjetovanja sa svojim rabinom, *urim v'tumimom*, *Sanhedrinom*. Ratovi koje je vodio i krv koju je prolio, nisu bili potaknuti njegovim osobnim željama. Zašto su sad prepreka izgradnji *Bais haMikdaša*? To se može usporediti s pravednim, bogoboječnim *mohelom* koji je radio svoj posao u ime Nebesa, a nije dobio *alija* k Tori jer je prolio krv.

U stvari, naši mudraci nam kazuju (*Pesikta Rabati*) da je krvoproliće koje je izazvao David haMeleh bilo po volji Hašemu poput svetog žrtvovanja. Ako je tako, zašto nije dobio dozvolu za gradnju *Bais haMikdaša*?

Hašem je rekao da će Sveti hram, ako ga izgradi kralj David, stajati

zauvijek i nikad neće biti razrušen. David je vjerovao da će to za židovski narod biti sreća, ali Hašem je objasnio je obratno; da će to biti na našu štetu. U budućnosti, otkrio je Hašem, židovski narod će počiniti grijeh i bit će nužno kazniti ga. Umjesto da uništi narod, Hašem će moći ublažiti svoju srdžbu razaranjem potpornja i kamenih blokova, a *bnei Jisroel* će biti spašen. Komentatori objašnjavaju da se to zdanje pripisuje kralju Davidu jer se on nadao i želio izgraditi ga, iako ga je u konačnici njegov sin Šlomo izgradio. Zato piše (*Tehilim* 30,1): "Psalm Davidov, pjesma svečanog otvorenja Hrama."

Rav Jagen objašnjava da je očito kako je Davidovu duboku želju da izgradi Hram osujetila posve neznatna manjkavost u velikodušnosti njegove geste. Njegovu inicijativu motivirala je razlika u veličanstvenosti između njegovog vlastitog prebivališta i skromnog smještaja

Arona. To bi se moglo usporediti s mužem koji kupuje supruzi dar jer je susjed kupio svojoj. Umjesto da potvrdi njegove duboke osjećaje prema ženi, dar samo ukazuje na to

**Komentari govore nam
da Hašem želi naše "srce."
Micva se sastoji od
tri komponente –
od samog fizičkog čina,
misli ili cilja i od emocija
koje usmjeravaju micvu
na višu razinu.**

da ga je susjedov postupak potaknuo da oda priznanje svojoj ženi. Svako njegovo dokazivanje suprotnog, bilo bi bolno i neprihvatljivo. Emocionalni izraz mora doći iznutra, bez vanjskog pritiska.

Ako je David haMeleh doista vjerovao da je u Hašemovom prebiva-

(nastavak s 24. stranice) **Rabbi Dovid Goldwasser: IZ SRCA**

lištu bilo nedostatka i čeznuo je za time da Aron bude smješten kao što priliči, ne bi mu trebala suprotnost kao poticaj. *Miškan* je prebivalište za *Šehinu*. Ako je cilj privući B-žansku Prisutnost, svaki aspekt rada na Miškanu morao je biti učinjen na najvišoj razini čistoće srca. Isto tako, pojedinac koji je bio predodređen za izgradnju *Bais haMikdaš*, morao je imati besprijeorno čisto srce.

Doznajemo da se doprinos žena koje su izrađivale tkanje za Miškan, spominje prije dara *nesi'ima*, koji su poklonili dragulje za *hošen* i *efod* Koena Gadola. Objašnjeno je da su se žene dobrovoljno i bezuvjetno, čistog srca, posvetile radu. *Nesi'im*, međutim, nisu prednjačili u donošenju dragulja koje su imali. Tek kad su primijetili da je uspjeh ženskog rada bio iznad svake mjere, te da je očito to blagoslovio Hašem, *nesi'im* su pohitali donijeti svoj dar.

Naši komentari govore nam da Hašem želi naše "srce." *Micva* se sastoji od tri komponente – od samog fizičkog čina, od misli ili cilja i od emocija koje usmjeravaju *micvu* na višu razinu. Bilo da je riječ o davanju *cedake*, molitvi, učenju ili izvršavanju bilo koje druge Hašmove službe, površno izvršavanje *micve* je ono za koje se smatra da je na nižoj razini.

Rabin Zuše iz Anipolija bio je iznimno siromašan i uvijek se klonio bilo kakve časti. Kada mu je kći bila u dobi za udaju, nije imao ni novčića, ali je imao potpuni *bitahon* da ga Hašem neće napustiti.

Jednog dana je veliki Magid iz Mezeriča poslao po njega. Kad je rabin Zuše stigao, Magid mu je rekao: "Znam da imaš kćer za udaju i da nemaš novaca." Dao je rabinu

Zuši 500 rubalja i obećao da će, uz pomoć Hašema, naći *zivuga* (braćnog partnera) za svoju kćer.

Dok je prolazio kroz neki gradić, rabin Zuše je spazio jednu uznemirenu grupu ljudi u dvorištu *šula* u kojem je bila podignuta i *hupa*. Sa strane su stajale *kala* i njezina majka i gorko plakale. Čuo je da je majka *kale* udovica koja je sav svoj novac čuvala za miraz i da je taj novac odjednom nestao. *Hatanova* obitelj nije htjela nastaviti s obredom bez 500 rubalja.

Rabin Zuše je izjavio da je on pronašao svežanj novca. Predložio je ženi da mu pruži neke detalje o omotnici i iznosu kako bi se utvrdilo je li novac njezin. Kad je to učinila, rabin Zuše je rekao da je novac doista njezin i otišao joj ga dati. Rabinu Zušu je obasulo bezbroj blagoslova zbog njegove čestitosti i suosjećajnosti kojom je spriječio da kćer Izraelova bude osramočena.

Međutim, dok se spremao predati novac, rabin Zuše je izjavio da ima pravo na deset posto od tog novca. Svi su ostali zapanjeni i duboka je tišina obavila okupljene. *Kalin* ujak je povikao: "*Hucpa! Hašavat aveida* (vraćanje izgubljenog vlasništva) je zapovijed iz Tore, a ti tražiš postotak? Zar te nije sram?" *Kalina* majka

ga je molila za milost.

Ali rabin Zuše je ostao pri svome i ustrajao na tome da neće predati novac ako mu ne pripadne dio.

Dok je gomila ratoborno rogoborila i počela ga proklinjati, a neki su čak digli ruku na njega, netko je predložio da *rava* zatraže *psak* (presudu). Nakon što je saslušao argumente obje strane, *rav* je presudio da je rabin Zuše dužan predati sav novac. Ponižen, rabin Zuše je napustio grad.

Vrijeme je prolazilo, a Magid iz Mezeriča je putovao u Anipoli. Na putu se zaustavio u istom onom gradu u kojem je ranije bio rabin Zuše. *Rav* mu je ispričao o zgodi s navodnim hasidom koji je pronašao *kalin* novac i o njegovom nečuvenom zahtjevu. Magid je odmah shvatio da je taj lutalica bio rabin Zuše.

Kad je stigao do odredišta, Magid je od Zuše zatražio da mu objasni svoj postupak.

Rabin Zuše je opisao kako ga je duboko ganulo kad je vidio *kalu* i njezinu majku udovicu da plaču od stida i odmah je riješio dati im novac koji je imao. U tom trenutku, *jecer hara* mu je počeo šaptati na uho: "Ti si doista *cadik*! Ti si čak i veći *cadik* od Avrahama Avinua jer pomažeš tuđoj kćeri čak i prije nego svojoj vlastitoj! Rekao sam zlom nagonu: "Pokušavaš me natjerati na 'egoistični ispad'? Želiš da postanem bahat? To se nikada neće dogoditi. Vidjet ćeš da će oni uzeti novac silom i izbaciti me iz grada uz psovke i kletve."

"Tako je i bilo," zaključio je rabin Zuše uz prigušeni smijeh. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi YY Jacobson:

Naš odnos prema novcu

Dan kada je Mojsije postao knjigovođa

Tko meni išta kaže?

Žena je nazvala lokalnu bolnicu. "Dobar dan", rekla je. "Željela bih razgovarati s osobom koja daje informacije o vašim pacijentima. Željela bih saznati da li se pacijentu stanje poboljšava, ide li sve po planu ili mu se stanje pogoršava."

Glas s druge strane žice rekao je: "Kako se zove pacijent i koji je broj sobe?"

"Sarah Cohen u sobi 302", odgovorila je žena.

"Spojit ću vas s medicinskom sestrom."

"Odjel 3-A. Kako vam mogu pomoći?"

"Željela bih znati stanje Sarah Cohen u sobi 302."

"Samo trenutak, da pogledam njezinu dokumentaciju. O, da. Gospođa Cohen se osjeća jako dobro. Zapravo, pojela je dva puna obroka, krvni tlak joj je u redu, krvni nalazi su upravo stigli i normalni su, za nekoliko sati ćemo je skinuti s monitora za praćenje srca, i ako se stanje nastavi ovako poboljšavati, doktor Weiss će je otpustiti kući u utorak u podne."

"Hvala B-gu!" rekla je žena. "To je divno! Ah! To je fantastično, kakve li divne vijesti!"

Medicinska sestra je rekla: "Sudeći po vašem oduševljenju, mora da ste član obitelji ili vrlo bliska prijateljica!"

"Ne baš", rekla je žena. "Ja sam zapravo pacijentica; ja sam Sarah Cohen u sobi 302! Ovdje mi nitko ništa ne govori."

Dugo putovanje

Drama se bližila kraju. Narod koji je bio u izgnanstvu u stranoj zemlji više od dvije stotine godina, i veći dio tog vremena proživio u neizdrživim okolnostima, doživio je čudesno oslobođenje izravnom i vidljivom intervencijom Stvoritelja. Na gori Sinaj, B-g i Izrael sklapaju uzajamni savez da postanu partneri u "tikun olamu": popravljanju svijeta otuđenog od svoje suštine. Nikada više u povijesti B-g neće potpuno razmaknuti velove koji Ga zaklanjaju, objavljujući Svoju prisutnost čitavom narodu.

Četrdeset dana kasnije, u času općeg bezumlja, narod odbacuje B-ga. Zamjenjuju moralnog suverena svestimira zlatnim teletom. B-g sada Svoje nastojanje da narod oblikuje u "kraljevstvo svećenika i sveti narod" vidi kao kolosalan neuspjeh. Više ne vidi vrijednost u židovskom iskustvu. Mojsije se usprotivi B-gu, potičući Ga na dublje osjećaje u Njegovom odnosu s Izraelom. B-g ponovno prigrli narod i nalaže im da sagrade dom u svojoj sredini za Njegovu nedokučivu prisutnost. U tom svetištu, sveprožimajuća istina o B-gu bila bi očitija i dostupnija. Židovski narod masovno donosi Mojsiju velike količine zlata, srebra, bakra i mnogih drugih materijala potrebnih za izgradnju profinjenog šatora. Mojsije postavlja briljantne arhitekte, kipare i dizajnere da sagrade dom, oblikuju posuđe, izrezbare namještaj i izrade predmete koji će činiti novi B-žanski dom.

Na početku tjednog odjeljka Tore Pekudei, posao je završen. Uskoro će svetište biti podignuto i B-žanska prisutnost će prebivati u njemu. Ovo je nabijen trenutak, dramatičan vrhunac dugog i burnog putovanja naroda. Nakon svih uspona i padova, B-g će se "useliti" među Židov-

ski narod.

Junak ove priče, bez sumnje, je Mojsije. Hrabrom nesebičnošću trjumbirao je, da tako kažemo, nad B-gom. On je čovjek zaslužan što je narod – i B-ga – doveo do ovog izvanrednog trenutka, kada će čovječanstvo ponovno uvesti B-ga u svijet koji ga je odbacio.

Vrijeme je da se srede knjige

Ali čekajte. Upravo u ovom trenutku, Tora prekida narativ, prebacujući priču sa stvaranja prostora za B-ga u ovom svijetu na područje knjigovodstva. Mojsije u ovom trenutku predstavlja detaljan izvještaj o kompletnom bogatstvu koje mu je donirano za izgradnju šatora. Izvještava narod o tome koliko je količinu zlata, srebra i bakra primio i kako je točno to iskorišteno u izgradnji. Daje izvještaj za svaki pa i najmanji komad nakita i metala koji mu je došao u ruke.

Zašto? Midraš izvještava da su neki Židovi mrmljali kako Mojsije krađe dio novca, koristeći dobrotvorna sredstva za svoje potrebe. Stoga je Mojsije dao detaljan obračun o tome gdje je završio svaki "dolar" prikupljen u grandioznoj "kampanji izgradnje".

Ovo je jednostavna, ali vrlo znakovita scena. Mojsije je, podsjetimo, duhovni kolos povijesti, kojega je Majmonides opisao ga kao najvećeg čovjeka koji je ikada kročio zemljom. "B-g je govorio Mojsiju licem u lice, kao što čovjek govori sa svojim prijateljem", kaže Biblija. "Nije tako s mojim slugom Mojsijem", grmi B-g na Aharona i Mirjam nakon što su ga ogovarali. "U čitavoj Mojoj kući on je povjerenik. S njim razgovaram izravno, u jasnoj viziji, a ne u zagonetkama; on gleda u lik B-ga. Zašto se ne bojite govoriti protiv Moga sluga, Mojsija?"

(nastavak s 28. stranice) **Rabbi VY Jacobson** **Naš odnos prema novcu**

Treba li čovjek koji govori s B-gom licem u lice doista dokazivati da ne koristi novac za krstarenje po Kari-bima, za novi BMW ili za gomilanje materijalnog bogatstva? Židovi, promatrajući Mojsijevu neusporedivu odanost i ljubav prema njima u najtežim okolnostima, dobro su znali da Mojsije nije šarlatan. Ako mu B-g vjeruje, mogli su mu vjerovati i oni. Čak i ako su neki židovski bukači mrmljali kako Mojsije krade dio novca, očekivali bismo da će ih Mojsije ignorirati.

"Tko su oni da si uzimaju za pravo da posumnjaju u moju čestitost", očekivali bismo da će Mojsije misliti u sebi. "Dao sam svoj život za ove buntovnike kada ih je B-g htio uništiti. Uostalom, sam me B-g postavio, protiv moje volje, na moju sadašnju poziciju. Kako se usuđuju dovoditi u pitanje moje poštenje?"

Ovi osjećaji bili bi razumljivi. Ipak, na iznenađenje, bez da ga se to tražilo ili mu bilo naloženo, Mojsije, u potpunoj poniznosti, ustaje i daje izvještaj za svaki i najmanji novčić koji mu je došao u ruke.

Jedan od velikih halahičkih autoriteta, Rabi Joel Sirkish (1561-1640), poznat kao "Bach", iz ovog događaja izvodi zakon: Čak i najomiljeniji i najvjerodostojniji sakupljači dobrotvornih priloga dužni su dati detaljan izvještaj zajednici o tome gdje je završio svaki cent koji su prikupili u dobrotvorne svrhe. Nikome se, piše Bach, ne bi moglo više vjerovati od Mojsija, čovjeka kojem je sam B-g vjerovao. Ipak, čak je i on osjećao potrebu da podnese izvještaj o svim priložima.

Zanimljiva povijesna napomena: Bach je bio izuzetno bogat. Bio je rabin Krakova i posudio je zajednici ogromne svote novca. Hranio je i podržavao mnoge svoje učenike, dijeleći ogromne svote u dobrotvorne svrhe.

Ovo je jedna od velikih moralnih poruka judaizma: Kad je u pitanju tuđi novac, opravdajte svaki dolar. Ne prikrivajte, ne lažite i ne varajte. Ne možete lagati ljudima, a onda biti iskreni prema B-gu, prema svojem supružniku, prema svojoj djeci, prema svojim prijateljima.

Da je bar Bernie Madoff usvojio ovu priču...

Svi mi trebamo novac i stoga ga cijesimo. Neki od nas vole novac. Čak je i duhovnim vođama potreban novac i često ga duboko cijene. I rabini su samo ljudska bića. To nije zlo. Priča poprima ružan ton kada postanemo nepošteni s našim novcem. Moramo naučiti od Mojsija: da uvijek budemo u stanju dati izvještaj za svaki dolar koji nam je došao u ruke.

Poštovanje druge osobe

Ima nešto još dublje. Mojsije uistinu vjeruje u dostojanstvo naroda i u njihovo pravo da znaju što se dogodilo s njihovim priložima. Mojsije ne dopušta da njegova duhovna veličina i izvanredan autoritet usade u njegovu psihu osjećaj superiornosti nad masama, u kojem mu je ispod časti dati im detaljan izvještaj o tome kako je trošio. Naprotiv, on svoju B-gu danu moć vidi kao sredstvo da prenese dostojanstvo i veličinu na sve ljude.

Mojsije je postavio primjer za sve

generacije koje dolaze. Veliki Židovski vođe uvijek su razumjeli da ono što ih je kvalificiralo za vođe i učitelje i ono što im je dodijelilo pravo na moć nije njihova karizma, briljantnost, vještine, pa čak ni činjenica da ih je sam Svevišnji postavio na njihovu poziciju. Zapravo je to činjenica da su duboko u svojim srcima na svoje "podanike" stvarno gledali kao na ravne sebi. Iskreno su vjerovali da dostojanstvo pripada svima.

Nesigurni vođe moraju pribjeći strahu i tiraniji kako bi osigurali lojalnost i osigurali svoju poziciju. Moraju govoriti s pozicije autoriteta, a ne s pozicije integriteta. Moraju ostati distancirani i superiorni i nikada ne dopustiti običnim ljudima previše pristupa istini. Ranjivost je suviše opasna. U najboljem slučaju, oni stvaraju sljedbenike. Pravi vođe, s druge strane, stječu povjerenje, zahvalnost i naklonost svog naroda, zbog svog povjerenja u narod i svoje nepokolebljive vjere u veličanstvenost svakog pojedinog ljudskog bića oblikovanog na sliku B-žanskog. Oni stvaraju vođe.

Ovo vrijedi za sve naše odnose u životu. Ako želite nadahnuti istinsku lojalnost, u braku, na radnom mjestu ili u prijateljstvima, morate naučiti iskreno prihvatiti drugu osobu kao ravnopravnu, podarujući njemu ili njoj dostojanstvo koje i sami smatrate vrijednim. ■

Rabbi Aaron Goldscholder:

Ugostiti Svetog

(Izvadak iz Torah United, Teachings on The Weekly Parashah From Rav Avraham Yitzchak Hakohen Kook, Rabbi Joseph B. Soloveitchik, and The Chassidic Masters (Ktav, 2023))

Jednom su prilikom Rabbi Josepha B. Soloveitchika zamolili da održi govor na intimnom *ševa berahot*, slavlju nakon vjenčanja. Govor je započeo ovim riječima: "Kako bi jedan religiozni par trebao urediti svoj novi dom? I time ne mislim na fizički prostor ili namještaj, već na duhovni ustroj kuće." Nastavio je izlagati tezu da je najjednostavniji uzor koji valja slijediti onaj Miškana, B-žjeg prebivališta.

Tri njegove najsvetije sastavnice spominju se zajedno u Parašat Teruma – kovčeg, stol i menorah – dok je četvrta, zlatni žrtvenik za tamjan, ostavljena za Parašat Tecave. Prva skupina upućuje na nešto zajedničko, a Ibn Ezra sugerira da su ova tri predmeta osnovni elementi doma: mjesto odmora (kovčeg), stol za jelo (stol za prikazne kruhove) i izvor svjetla (menora). Miškan, dakle, nije samo mjesto za prinošenje žrtava, već i mjesto u našoj sredini gdje B-g može prebivati, gdje možemo osjetiti njegovu blizinu.

"Ako se Šator može preobraziti u dom", zaključio je Rav, "vlastiti dom Židova može se preobraziti u Šator." Rav se potom obratio mladencima: Kako to postizemo i kako ugošćujemo B-ga u našem domu?

"B-ga u našim domovima ugošćujemo postavljanjem... kreveta, stola, stolice i svjetiljke. Teološki, krevet predstavlja obiteljsku čistoću, stol predstavlja držanje košera, kao i micvu ugošćavanja gostiju, dok menora predstavlja učenje Tore.... I u takvom duhovno uređenom domu, može se čuti B-žji glas kao u Miškana: 'Tamo ću se sastajati s tobom i govorit ću s tobom s vrha poklopca kovčega' (Izlazak 25:22). U takvom

svetištu, Šehina doista pronalazi mjesto na kojem će prebivati."

Mnoga lica i značajke Miškana trebaju nadahnuti Židova da unese svetost i B-žju prisutnost u vlastiti život.

Ravov ugledni predak, Rabi Chaim iz Voložina, izjavio je da poznati stih, "neka mi sagrađe svetište, da prebivam među njima" (Izlazak 25:8), ukazuje da je božanska prisutnost (שכינה) namijenjena da se očituje unutar (בתוך) svakog Židova. Stih ne kaže da će prebivati unutar Hrama, već "među njima", ili doslovnije, "unutar njih". Nastavio je: "Glavna svrha svetog Hrama i počivanja božanske prisutnosti jest čovjek. Jer ako se on ispravno posveti ispunjavajući sve zapovijedi... tada on sam postaje stvarni Hram, i u njemu je B-g. Kao što kaže, 'Hram (היכל) B-ga, Hram B-ga, to su ovi' (Jeremija 7:4)."

Ova interpretacija stiha pojavljuje se i u spisima Malbima. U opširnom osvrtu na simboliku Miškana, on je primijetio da stih koji slijedi iza "neka mi sagrađe Hram" završava s "i tako ćete napraviti" (Izlazak 25:9).

Objasnio je: "Zapovjedio je 'i tako ćete napraviti', da svi sagrađe Hram u odajama svog srca, pripremajući se da budu Hram za B-ga i prebivalište za njegovu moćnu prisutnost. [...] Ovo bi trebale slijediti i generacije koje dolaze: svi bi trebali sagrađiti Hram u odajama svog srca i pripremiti žrtvenik za prinošenje svih dijelova svoje duše B-gu, do te mjere da žrtvuju svoju dušu za njegovu slavu u svako vrijeme."

Rabi Elazar Azikri, kabalist najpoznatiji po svojoj liturgijskoj pjesmi "Jedid Nefeš", sastavio je pjesmu koja uključuje stih, "U srcu svom sagrađit ću Miškan za Njegovu slavu, moja duša jedina žrtvu će Mu priniti." Na temelju ovog stiha, slavni roš ješiva Chaim Berlin i inovativni mislilac Rabi Yitzchak Hutner (1906–1980) sastavili su prekrasnu pjesmu poznatu kao Bilvavi. Ova pjesma rječito i figurativno predstavlja Hram božanske službe smješten u srcu: "U srcu svom sagrađit ću Miškan, za krasotu Njegove časti. U Miškanu žrtvenik ću postaviti za sjaj Njegove slave. Za vječno svjetlo, prisvojiti ću vatru Akede."■

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Stalno mu je na umu

Rabbi Chaim Ozer Grodzinski (1863-1940), briljantni litavski učenjak i posek (učenjak koji donosi halahičke odluke, *op.pr.*), bio je poznat po tome što je istovremeno pisao stručnu halahičku korespondenciju i razgovarao s posjetiteljem o potpuno drugačijoj temi. Kada su ga pitali na koji način je izveo ovaj nevjerojatan čin, Rabbi Grodzinski je skromno odgovorio da njegov talent nije toliko neobičan.

"Što, zar nikada niste čuli za nekog poslovnog čovjeka koji u mislima planira svoj dan dok istovremeno govori jutarnje molitve?"

Stalna svjesnost

Jedan od osam posebnih odjevnih predmeta koje je nosio *kohen gadol*, veliki svećenik, bio je *cic*. To je bila zlatna pločica postavljeno preko čela, na kojoj su bile ugravirane riječi *kodeš le-Hašem* - "Svet B-gu".

Tora nalaže *kohen gadolu* da će *cic* "biti na njegovom čelu - uvijek" (Izlazak 28:38). Učenjaci su ovaj zahtjev protumačili ne kao da se tiče mjesta na kojem se nosi čelona ploča, već kako se nosi. Nije dovoljno da *cic* bude fizički na njegovom čelu. On ga uvijek mora imati "na umu". *Kohen gadol* mora biti stalno svjestan *cica* i njegove sažete poruke "Svet B-gu" dok služi u Hramu. Njegova služba traži svjesno prepoznavanje svrhe njegovih djela, bez stranih misli i promišljanja. On ne može biti poput čovjeka čiji je um zaokupljen poslovnim obavezama dok je mrmeljao svoje dnevne molitve.

Tefilin i cic

Zlatna čelona pločica priziva u sjećanje drugi sveti predmet koji se nosi iznad čela: tefilin. Zapravo, učenjaci su izvršili usporedbu ova dva pre-

dmeta. Poput *cica*, nošenje tefilina zahtijeva da se bude uvijek svjestan njihove prisutnosti. Talmud u Šabat 12a iznosi sljedeći *a fortiori* argument (logički argument koji se koristi kada se želi pokazati da ako nešto vrijedi u manje snažnom slučaju, onda to još više vrijedi u snažnijem slučaju, *op.pr.*): Ako *cic*, na kojem je B-žje ime ugravirano samo jednom, zahtijeva stalnu svjesnost, onda svakako tefilin, koji sadrži svitke na kojima je B-žje ime napisano mnogo puta, zahtijeva to isto.

Ova logika, međutim, djeluje manjkava. Jesu li učenjaci stvarno htjeli reći da su tefilin, koje nosi bilo koji Židov, svetiji predmeti od svete čelone ploče koju nosi samo veliki svećenik dok služi u Hramu?

Nadalje, zašto je B-žje ime zabilježeno samo jednom na *cicu*, dok se na svicima unutar tefilina pojavljuje mnogo puta?

Povezivanje s našim ciljevima

Možemo razlikovati dva aspekta života: naše krajnje ciljeve i sredstva kojima te ciljeve postižemo. Lako je izgubiti iz vida svoje prave ciljeve dok smo zaokupljeni načinima njihovog postizanja.

Čak i onima koji paze da "ostanu na pravom putu" možda nedostaje jasnoće u pogledu prave svrhe života. Učenjaci su postavili osnovno pravilo: "Sva tvoja djela trebaju biti zbog Imena B-žjeg" (Avot 2:12). Međutim, spoznaja o tome što B-g želi

da činimo u svakoj situaciji niukom slučaju nije očita. Uspjeh u otkrivanju najvišeg cilja, u razumijevanju naše svrhe života i sposobnosti da povežete sve životne aktivnosti s ovim središnjim ciljem - sve ovisi o našoj mudrosti i spoznaji.

Za *kohen gadola*, sve bi se trebalo odnositi na središnju temu "Svet B-gu". Očekujemo da će pojedinac podoban za tako visoku službu postići razinu prosvjetljenja gdje se sve životne aktivnosti vrte oko jednog krajnjeg cilja. Stoga *cic* spominje B-žje ime samo jednom - jednu krunsku vrijednost. Većina ljudi, međutim, ne živi na ovoj razini prosvjetljene svetosti. Mi imamo brojne duhovne ciljeve, kao npr. činjenje djela dobrote, milosrđa, učenje Tore, molitva i stjecanje mudrosti. Povezujući naše postupke s tim vrijednostima, mi uzdižemo sebe i posvećujemo svoje živote. Iz tog razloga, svici unutar tefilina spominju B-žje ime mnogo puta, odražavajući različite duhovne ciljeve koji nas vode.

Kako bismo zadržali krajnje životne ciljeve na oku, potrebni su nam konkretni podsjetnici. *Cic* i tefilin, koji se i jedan i drugi nose na čelu iznad očiju, trebaju nam pomoći da postignemo ovakvo stanje svjesnosti.

Sada možemo razumjeti logiku usporedbe ova dva sveta predmeta. Čak je i *kohen gadol*, unatoč svojoj širokoj duhovnoj spoznaji, morao biti stalno svjestan *cica* na svom čelu i njegove suštinske poruke *kodeš le-Hašem*. Utoliko više prosječna osoba, s raznolikim ciljevima, mora u svakom trenutku biti svjesna duhovne poruke svog tefilina. ■

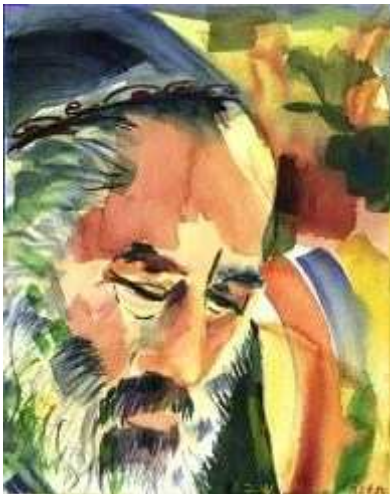

Rabbi Shlomo Carlebach:

Vršenje micvot

Reb Arele Roth kaže: "Neka je blagoslovljen i hvaljen On što nas je okrunio s *micvot* (dobrim djelima)." Neki ljudi rade stvari koje ostaju na razini njihovih ruku. Neki ljudi rade stvari koje postaju kruna. Reb Nahman kaže da su naše ruke najviša stvar koju imamo, jer one mogu doseći iznad naših glava. Način na koji bismo trebali provoditi B-žju volju je da naše ruke budu uzdignute više od "ja". Sve što je više od moje glave moja je kruna.

Mi imamo 613 *micvot*, 613 zakona. Ne sviđa mi se riječ "zakoni", jer to nisu zakoni. Riječ "zakon" podsjeća vas na policiju, neki "čestiti" lik koji sjedi i govori vam što da radite. Vrlo loš prijevod. *Micva* znači da nam je B-g dao 613 načina da Mu se približimo. Načini su podijeljeni u dva dijela, 248 načina dosizanja B-ga tako da radimo određene stvari, i 365

načina da Ga dosegnemo ne radeći određene stvari. Ako je crveno svjetlo i ja stojim, ništa se ne događa, zar ne? Ja samo ne prelazim ulicu. Međutim, ako se upalilo B-žje crveno svjetlo i ja sam se zaustavio kada sam bio u prilici da učinim nešto lo-

še, tada se u meni nešto dogodilo. Dogodilo mi se nešto, pomaknuo sam se nekoliko koraka naviše.

Misli, riječi i djela su tri načina na koje se otkriva moja duša. Na razini "stvarnosti" djela su najjača. Na razini duše, djela su najudaljenija. Govor je malo bliži. Misao je uistinu to, jer čovjek je ono što misli. Ja nisam ono što činim, jer me ponekad ljudi

Micva znači da nam je B-g dao 613 načina da Mu se približimo

ili okolnosti mogu natjerati da činim neke stvari. Misli su najosobnija stvar na svijetu; stoga nitko ne može reći: "Bio sam prisiljen razmišljati na ovaj način." Tko te prisilio? Ako želim znati tko sam, ne moram gledati u ogledalo. Samo zatvorim oči i provjerim o čemu mislim.

Reb Arele kaže da se svaka *micva* mora obaviti na sve tri razine. Ako dam siromašnom čovjeku dolar, ispunjavam *micvu* dobrotvornog davanja svojim rukama. Ako sam više *mentch* (humaniji), ako sam realniji, kažem: "Kako si, prijatelju? Ima li još nešto što mogu učiniti za tebe?" Razgovor s njim ispunjava *micvu* dobrotvornog davanja na razini govora. Mogu je također ispuniti i na razini misli. Vjerujte mi, siromašni čovjek će znati jeste li mislili o njemu dok ste mu davali dolar, ili ste mislili na nešto drugo. On će to osjetiti.

Kad vršim *micvu*, ja prizivam život k sebi. Ja zapravo otvaram vrata na Nebu i život struji u mene. Ako

vršim *micvu* samo na razini djela, onda je život koji se ulijeva u mene na razini djela, daleko od moje duše. Ako koristim i govor, malo se više približim i moj duh također prima život. *Micva* na razini misli je potpuna, a život me doseže u najdubljem smislu. Reb Arele kaže da ni ovo nije ono najdublje. Najdublje je činiti nešto što mi je toliko teško da se čitavo moje biće mora naprezati. Tada život ne primaju samo moja djela, govor i misli; primam ga čitav ja, čak i moja koža prima život.

Čuo sam priču kod Lubavitcha o Friherdiker Rebbeu, prijašnjem Rebeu. Negdje prije Pesaha došao je dječak koji je želio učiti u ješivi. Rebe je rekao da ga je promatrao da vidi nosi li dječak još uvijek na svom licu sliku B-ga, i uvidio je da se dječak u potpunosti unakazio. Rebe je upitao svog oca (Rebbe RaSHa"Ba) što da učini s ovim dječakom, rekavši: "Ne bih želio ne prihvatiti ga u ješivu, ali također mrzim imati u blizini nekoga tko nema lica. Što da učinim?" Otac Friherdiker Rebbea je rekao: "Prisili ga na teški rad." Tako je tri dana prije Pesaha Rebe pozvao dječaka k sebi i rekao: "Zadužio sam te za maces (beskvasni kruh). Osim toga, želim da svakog jutra u tri sata dođeš u moju sobu i napamet mi izgovoriš deset poglavlja *Mišnajot* (Mišne)." To bi vas moglo dotući čak i kada ne biste imali ništa drugo za raditi. Dječak se morao napregnuti do krajnjih granica, sa svakim djelićem fizičke, emocionalne i duhovne snage koju je imao. Kada je došla noć Sedera, otac Friherdiker Rebea

(nastavak s 32. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Vršenje micvot**

je rekao: "Ovaj dječak sada doista sjaji. On stvarno sjaji."

Ponekad netko zatraži uslugu koja je vrlo teška. Mi nemamo ni najmanjeg pojma kakvu nam uslugu čini osoba koja to traži. U tom trenutku B-g nam otvara vrata, daje nam šansu da ponovo na svom licu zadobijemo sliku B-žju. Mi se moramo oprati i očistiti, ali ponekad je toliko prljavštine da sapun i voda nisu dovoljni, prljavštinu moramo istrljati i sastrugati. Čak ni to ponekad nije dovoljno, pa moramo ići u saunu. Morate napraviti *micvu* na razini saune, vrele saune. Iznojiti to iz sebe.

Kako osoba može znati na kojoj razini prima život? Moguće ga je primiti na razini djela, govora i misli, ali to ne doseže dublje "ja". Moguće je da netko nikada nije napravio niti jedan pogrešan potez, nikada nije izgovorio nijednu lošu riječ, nikada nije imao nijednu zlu misao, no postoji nešto dublje od svega toga. Također je moguće da je svaki postupak loš, svaka riječ loša, i svaka misao loša, ali duboko, duboko unutra nalazi se najveća svetost. U oba slučaja osoba nije nikada doseгла tu najdublju nutrinu. Osoba koja ima samo svete misli nikada nije dosegla unutrašnjost da vidi koliko je ona loša, a možda osoba okružena zlim mislima nikada nije posegla dovoljno duboko u sebe da bi shvatila koliko je ispunjena svetošću. Reb Arele kaže da kada se iz sve snage trudite, nešto otvara ono najdublje u vama i vi spoznate što se u vama nalazi.

Cijela životna filozofija Reb Arelea

je bila da što god činili da služimo B-gu, mi u to moramo uložiti krajnji napor. To nije dovoljno učiniti svojim mislima, govorom ili djelima. To mora biti učinjeno s krajnjim naporom. Reb Arele je bio sin siromašnog krojača. Odrastao je u hasidskom okruženju, i shvatio je da oni nisu bili ono što je Baal Shem Tov stvarno želio. On je znao da je Baal Shem Tov želio da ljudi mole čitavim svojim srcem. Prije drugog svjetskog rata male sinagoge u Europi bile su jako simpatične, ali to nije bilo ono što je Reb Arele htio. On je odlučio da to mora sam pokrenuti pa je okupio deset mladih ljudi i oni su napravili svoj vlastiti mali *shtibel* (sobicu za molitvu) i počeli mahnito moliti. Svaka riječ koju su izgovorili morala je biti izrečena s krajnjim trudom. Sveti Baal Shem Tov je rekao da ako izgovorite riječ pred B-gom i ostanete živi, to je čudo. Strelisker bi se svakog jutra kada bi odlazio na molitvu oprostio od svoje žene jer nije znao hoće li se vratiti, toliko je žarka bila njegova molitva.

Ponekad se ujutro probudimo i nije nam ni do čega, kao da smo mr-

tvi. Ponekad nisu samo naša tijela umorna, umorne su naše duše. Tijelo se umori radeći razne stvari, ali duša mi postaje umorna kada ne radim ništa. Reb Arele piše da on naprosto nije imao *koah* (snage) da kaže cijelu molitvu s krajnjim trudom. On je rekao mladićima u *shtibel-u*, "Pošto znam da će cijela molitva biti loša, dajte da kažem samo dva retka kako treba." Prvi redak je ispao loš i njegov zli glas mu je rekao, "Dobro, pročitao si prvi redak, još samo jedan i gotov si." On je rekao, "Ne. Prvi redak se ne računa jer ga nisam rekao kako treba. Moram početi sve iznova."

On piše kako se borio sa sobom. Konačno se pribrao i izvikivao prvi redak toliko glasno da ga je cijelo susjedstvo moglo čuti. Prvi redak je bio vrlo težak. Bio je to uistinu fizički napor izvikivati svaku riječ. Drugi redak je već bio lakši. Malo po malo unutrašnji glas koji ga je htio izmoriti i učiniti žalosnim i umrtviti, polako je počeo nestajati. Odjednom su se sva vrata otvorila, sve je sjalo.

Reb Arele navodi stih, "zlo hoda naokolo." Zlo vas navodi da hodate okolo i uokolo i nikada ne dođete do središta. Postoje ljudi koji idu okolo, okolo, okolo i nikada ne dođu do centra. Oni svoj cijeli život prožive bez središta. Reb Arele kaže da je to zbog toga što oni nikada nisu imali prednost da nešto učine trudeći se svim silama. On kaže, uvijek budite svjesni kolika je privilegija nešto učiniti. Morate se potpuno predati svemu što radite. ■

Prevela Tamar Buchwald

Chanoch Ben Yaakov:

Utjecaj onoga što nas okružuje

Paraša Pekude je slična Paraši Tecave. Zašto bi Tora dodavala riječi koje se čine dupliciranjem? Prema našim učenjacima u Tori nema slova viška niti viška riječi. Dakle, koje je učenje povezano s tim različitim dupliciranim riječima u Paraši Pekude?

Ova se peta tjedna paraša Pekude bavi uklanjanjem unutarnjeg aspekta negativnosti. Prema našim učenicima, glavna je razlika da Pekude isključuje Erev Rav, dok Tecave uključuje Erev Rav. Paraša Pekude je lijek nakon što nas je bolest zadesila.

Lakše se izliječiti prije nego što se u fizičkom svijetu pokažu znaci bolesti. To je paraša Tecave. Kada dođemo pod utjecaje našeg okoliša postaje teže ukloniti bolesti. Primjer ovog duhovnog i fizičkog zakona je bolest raka.

Naši znanstvenici kažu da u ljudskom tijelu, cijelo vrijeme, postoji mnogo stanica raka. Naš imunološki sustav to uređuje i uklanja ih. Tek kad se njihov broj poveća iznad granica našeg imunološkog sustava, postajemo svjesni problema i tada nam je mnogo teže da ih uklonimo, što zahtijeva operaciju ili kemoterapiju ili radijaciju ili liječenje alternativnom medicinom.

U čemu je problem s ljudima Erev Rava da ih je potrebno isključiti iz *Miškana* i Hrama? Jedna je stvar to da smo mi pod utjecajem našeg okruženja. Kada se Erev Rav nalazi u našem okruženju oni donose ideju koja je podmukla. Ne radi se o tome da ta ideja odbacuje HaŠema, ideja je da fizička tehnologija može zamijeniti HaŠema - *has vešalom* - ne daj B-že.

Ideja koju je Erev Rav donio je da se čovječanstvo ne mora povezati na određenu duhovnu razinu kako bi uklonilo kaos iz našeg fizičkog svijeta. To nije istina; to nije bilo istina 3400 godina; to nikada neće biti istina. Ipak u ovoj generaciji vidimo utjecaj toga. To nije ideja koja se može logično pobiti jedino ako to sebi dokažemo time što kroz svoje iskustvo spoznamo da ona ne djeluje. To je bilo dokazano izučavanjem povijesti. Problem je u tome što to svaki pojedinac mora iskusiti sam za sebe.

Nadam se da već jeste i da ćete odlučiti da se držite podalje od tih utjecaja Erev Rava. Slušanje paraše Pekude pomaže nam da postignemo ovo razdvajanje od Erev Rava.

U imenu Pekude ima i dublja duhovna pouka. Njegov korijen *paked* prevodi se kao službenik. Službenik je onaj koji ne razmišlja sam, već točno slijedi upute koje je dobio. Ipak, prvo mora znati koje su to upute i to zahtijeva da se upute razjasne postavljanjem pitanja. Mojsije je bio dobar službenik za HaŠema i mi to znamo po tome što ga vidimo kako postavlja pitanja radi pojašnjenja od

svog prvog susreta s HaŠemom kod gorućeg grma.

Da bi se dodatno razjasnilo Pekude - slova se mogu porazmjestiti kao *paked vav jud*. To se dalje može izmijeniti u *vav paked jud*. A to se može prevesti kao "i HaŠemov činovnik".

B-žanska Providnost

Koncept B-žanske Providnosti je sljedeći:

Ne samo da Providnost upravlja svakim konkretnim pokretom različitih stvorenja i ne samo da je Providnost sama po sebi životna sila i održavanje postojanje svakog stvorenja - već i više od toga, konkretan pokret bilo kojeg stvorenja općenito je povezano s cjelokupnom zamisli stvaranja ... Zbroj svih pojedinačnih djela dovodi do dovršetka B-žje cjelokupne zamisli u tajni sveg Stvaranja.

Razmislite o ovome: Ako B-žanska Providnost uzrokuje ljuljanje vlati trave i ključna je za ispunjenje svrhe Stvaranja, koliko li je to više tako u odnosu na čovječanstvo općenito, a posebno u odnosu na Izrael (narod koji mu je bliži)!

Bliseri hasidske mudrosti

Najvažnija pouka

Kad je bio mlad, reb Israel iz Koznica nerijetko je oskudijevao u osnovnim životnim potrepštinama. Jednom je krenuo u posjetu rebu Levi Jichaku iz Berdičeva, koji je tada još živio u obližnjem gradu Zelečovu.

Kad je izgledalo da su završili razgovor, cadik ga je krenuo ispratiti. Neko su vrijeme stajali na pragu kuće, ali nisu prestali razgo-varati. Toliko su se unijeli u razgovor da su polagano nastavili zajedno hodati. Vani je bila ciča zima, a reb Levi Jichak nije na izlasku obukao kaput.

"Posudi mi na trenutak svoje krzno da se malo ugrijem," reče nakon nekog vremena cadik svom prijatelju i učeniku.

Reb Izrael mu drage volje ustupi krzno. Smrzavajući se u svojoj tankoj odjeći, strpljivo je hodao uz cadika, a razgovor nikako nije prestajao. Tako su hodali još neko vrijeme, kad cadik iznenada prekine razgovor: "Sada će biti dosta, Israel, došao je red na tebe da se malo zagriješ." U tom se trenutku život reba Israela iz korijena promijenio.■

B-žja "igra skrivača" u našem materijalnom svijetu omogućuje nam slobodu izbora između potrage za Njim ili ignoriranja. Kada bi nam B-žja prisutnost bila nedvojbeno, mi ne bismo naginjali zlu niti bismo imali prilike za nedjela. Ali onda, isto tako, ne bi bilo ni izazova – ili ogromne satisfakcije – u činjenju dobrih djela.

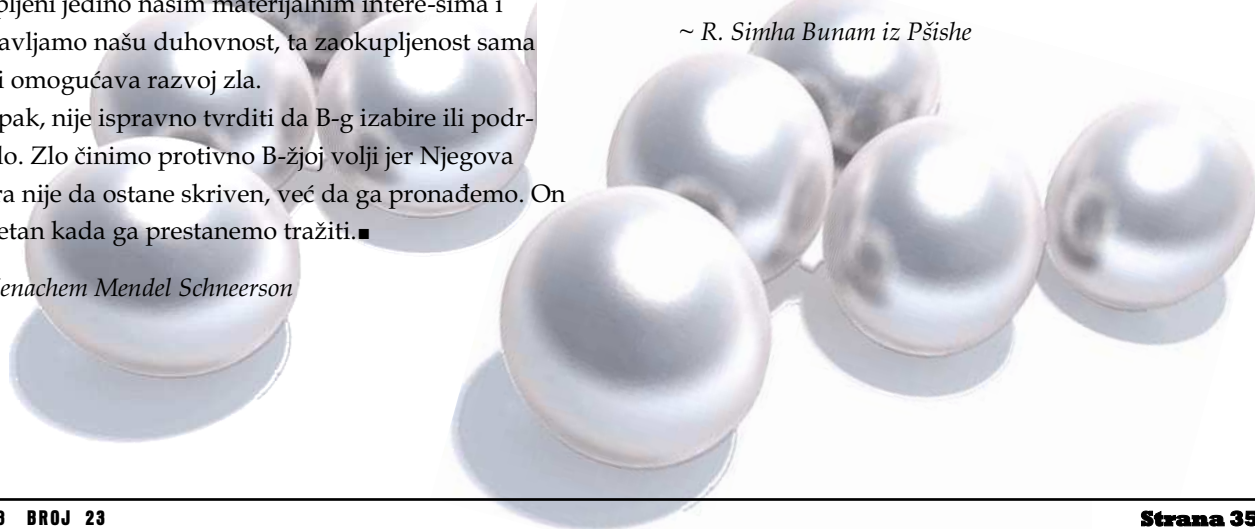
Drugim riječima, zlo je izazov života koji je krenuo u krivom smjeru. Kada zaboravimo na izazov ili ga počnemo ignorirati, poput djeteta koje prestane tražiti svoga oca, mi dozvoljavamo skrivenom B-gu da – na-kon mnogih nivoa kontrakcije i mutacije – oslobodi prostor za potencijalno zlo. Kada smo u stanju vidjeti samo "posudu," a ne vidimo svjetlo u njoj, kada smo sebično zaokupljeni jedino našim materijalnim interesima i zapostavljamo našu duhovnost, ta zaokupljenost sama po sebi omogućava razvoj zla.

Ipak, nije ispravno tvrditi da B-g izabire ili podržava zlo. Zlo činimo protivno B-žjoj volji jer Njegova namjera nije da ostane skriven, već da ga pronađemo. On je nesretan kada ga prestanemo tražiti.■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

Moramo naučiti paziti na svaki potez koji napravimo u životu, upravo onako kako to radi dobar igrač šaha prije nego što pomakne figuru. Prije nego bilo što napravimo, moramo unaprijed misliti hoćemo li u budućnosti imati razloga da zažalimo što smo to učinili.■

~ R. Simha Bunam iz Pšishe

Alan Morinis

Program musara

Snaga - Gevura

Čovjek koji ne obuzdaje svoj duh je poput razvaljena grada bez bedema da ga štite." (Izreke 25,28)

Moja žena nad svojim radnim stolom drži karikaturu koja ima naslov: "Mama koja se predala." Crtež prikazuje ženu u stanju šoka, uz koju piše:

"Da odvedem tebe i šest tvojih prijateljica u šoping centar? Zašto ne, baš bih to voljela!"

"Treba ti \$500 za fotelju? Nema problema!"

"Ispisat ćeš se iz srednje škole? Ti svakako znaš što je najbolje."

Takvog roditelja može pokretati nešto što izgleda kao ljubav, međutim u stvarnosti je napravio potpuni promašaj jer nema nužnu protutežu u rasuđivanju i postavljanju granica. Ljubav bez rasuđivanja je poput želea bez zdjele. Ona je samo jedan lelujavi nered.

I obrnuto je također istina, što znači da je procjenjivanje na strog način, bez blagonaklonosti, grubo i bezosjećajno. Moć – bilo to u domu, na

radnom mjestu ili u vlasti – najbolje funkcionira i može je se podržavati jedino onda kada je ublažena milosrdnošću i ljubavlju.

Ideal leži u spajanju, mada će se točka ravnoteže razlikovati za svakoga od nas. U Židovskoj misli je mjesto gdje te točke dolaze u ravnotežu točka harmonije i ljepote koja se naziva *tiferet*.

Mida ili duševna osobina *gevura* znači "snaga". Pojavljuje se na mnogim mjestima i na mnogo načina, i čitave novine možete čitati kao komentar na ulogu *gevure* u javnom i privatnom životu. Koristi li policija suviše neprimjerene sile? Treba li vlada povući crtu u vezi određenih ponašanja koja se događaju u društvu? Popušta li disciplina u obitelji? Gdje je granica za prikazivanje seksualnih sadržaja na televiziji i u oglašavanju?

Pogledajte dnevne vijesti iz te perspektive i vidjet ćete koliko je *gevura* važna osobina, i kako ovaj okvir baca svjetlo na razumijevanje običnih događaja.

Pomicanje planina

U musarskoj misli, snaga kojom se bavimo nije snaga koja pomiče planine, već ona snaga koja vam je potrebna da pobijedite svoj najveći izazov: sebe same. To je posebno važno za našu generaciju jer živimo okruženi kulturom koja snažno veliča prepuštanje užitku, osobinu

(nastavak s 36. stranice) **Alan Morinis Program musara**

potpuno suprotnu samokontroli.

Istina je da nije svakome potrebno da razvije samokontrolu. Neki ljudi već jesu majstori za kazati "ne" sebi samima, i učinili bi mnogo bolje da njeguju duševne osobine koje će im pomoći da se malo opuste! Ipak, svatko ima mnogo toga što može dobiti iz ovog razmatranja, čak i ako *gevura* u ovom trenutku nije glavna preokupacija u vašem duhovnom programu.

Samokontrola na pozitivan način djeluje nama na korist kada nam pomaže da kažemo "ne" željama koje ne hrane (ili su čak možda štetne po) našu dušu. S druge strane, samokontrola je negativna kada nas sprečava da činimo stvari koje su zapravo dobre za našu dušu.

Predodžba o samokontroli može nas uplašiti jer nas navodi da se osjećamo kao da se postavljamo kako bismo nešto *izgubili*. Istina je pak, da ćete dobiti mnogo više od bilo kojeg gubitka koji će nastati, jer kao što skupljate snage da tijelu kažete ne, da kažete ne željama, da kažete ne navikama... vi istovremeno, govorite da ... svojoj duši.

Govoriti "ne" sebi i svojim željama danas nije baš naveliko popularna ideja. Pogledajte na značajan postotak stanovništva koji je prekomjerne težine. Čak i među onima koji svoju tjelesnu težinu žele zadržati u granicama zdrave težine, mnogi radije

posegnu za dijetnim pilulama nego za disciplinom da odgurnu tanjur. Kako može toliko ljudi i dalje pušiti cigarete kada su im predloženi svi dokazi da je pušenje čisto samoubojstvo? A među onima koji bi željeli prestati, procvjetala je prodaja

proizvoda za odvikavanje od pušenja, jer se ljudi jednostavno nisu u stanju zaustaviti da kresnu šibicu. A tako je i s mnogim drugim željama kojima se potpuno prepuštamo ili ih ograničavamo na način koji zaobilazi samokontrolu.

Primjena samokontrole nikada nije bila lagana. Možda zato varijanta riječi *gevura* – *gibor* – znači na hebrejskom "heroj". Samokontrola nije ništa manje nego herojski čin.

Možete biti heroj tako što ćete reći ne čokoladi. Ili kavi. Ili televiziji. Ili lutriji. Ili stripovima. Možete dodati ono što za vas predstavlja veliki izazov, ono u čemu je vama teško reći ne svojim željama.■

Iz domaćeg tiska

NEMA PREKIDA VATRE

Izrael intenzivira napade na Pojas Gaze kako bi Hamas pustio taoce

Glas Istre, 21.3.2025.

Izraelski ministar obrane Israel Katz rekao je u petak da izraelska vojska intenzivira napade na Pojas Gaze iz zraka, s ko-pna i mora kako bi izvršila pritisak na Hamas da pusti na slobodu preostale taoce.

Nakon dva mjeseca relativnog zatišja, stanovnici Pojasa Gaze ponovno su natjerani u bijeg nakon što je Izrael prekinuo prekid vatre i pokrenuo novu opću kampanju protiv Hamasa.

Katz je rekao da će Hamas, što dulje bude odbijao pustiti pre-

ostale izraelske taoce, izgubiti to više teritorija.

Rekao je da će vojska pojačati napade iz zraka, s mora i kopna i proširiti kopnene operacije dok taoци ne budu pušteni na slobodu i Hamas definitivno poražen.

Rekao je i da će civile evakuirati na jug enklave.

Nakon što su propali pregovori o produljenju prekida vatre, izraelska vojska nastavila je napade na Pojas Gaze masovnim bombardiranjem u utorak nakon čega je u srijedu poslala vojnike. U utorak je poginulo više od 400 Palestinaca.■

Rabin napadnut u Francuskoj dok je šetao s malim sinom. Macron: Nećemo šutjeti

Index, 24.3.2025.

Francuski predsjednik Emmanuel Macron osudio je napad na glavnog rabina središnjeg grada Orleansa. Francuske vlasti incident tretiraju kao antisemitski zločin iz mržnje.

Rabin Arié Engelberg napadnut je u subotu navečer dok je šetao centrom grada sa svojim malim sinom. Lokalni mediji izvijestili su da je osumnjičenik dobacivao antisemitske uvrede rabinu prije nego što ga je fizički napao.

Rabin nije ozbiljno ozlijeđen

"Napad na rabina Ariéa Engelberga u Orléansu sve nas je šokirao. Nudim njemu, njegovom sinu i svim našim sugrađanima židovske vjere svoju punu potporu... Nećemo šutjeti ili nedjelovati", napisao je Macron na X-u.

Osumnjičenik je uhićen ubrzo nakon napada i prebačen u psihijatrijsku ustanovu, potvrdio je ministar unutarnjih poslova Gérald Darmanin. "Najoštrije osuđujem antisemitski napad glavnog rabina Orléansa. Ima svu moju podršku. Francuska ne može sebi dopustiti da postane pozornica za vanjske napetosti koje potiču nasilje i antisemitizam", naveo je Darmian.

Rabin nije ozbiljno ozlijeđen, ali je potresen nakon napada, javljaju lokalni mediji. Gradonačelnik Orleansa Serge Grouard osudio je "gnusan i nepodnošljiv čin", opisujući ga kao "ozbiljan napad na vrijednosti Republike".

Porast antisemitskih izgređa

Francuska je dom najveće židovske populacije u zapadnoj Europi. 500.000 Židova čini otprilike 1% stanovništva Francuske. To je treća najveća židovska zajednica u svijetu, nakon Izraela i Sjedinjenih Država. Ta je istaknutost učinila Francusku čestim žarištem rastućeg antisemitizma, osobito

u trenucima pojačanih međunarodnih sukoba.

Posljednjih godina broj antisemitskih izgređa je porastao, a nagli porast zabilježen je 2023. nakon napada Hamasa u Izraelu 7. listopada. To uključuje fizičke napade, prijetnje, vandalizam i uznemiravanje, što je izazvalo uzbunu među židovskim zajednicama i vodama.

Prema podacima koje je u nedjelju objavilo francusko ministarstvo unutarnjih poslova, 2024. godine zabilježeno je 1570 antisemitskih djela, što predstavlja 62% svih vjerski motiviranih zločina iz mržnje u zemlji.■

U Italiji pronađeno jevrejsko ritualno kupatilo staro 1.600 godina

B92, 20.3.2025.

Otkriveno u Ostiji, mikve je iz kasnog četvrtog ili ranog petog veka. Istraživači kažu da je to najstarije otkriće te vrste van Bliskog istoka.

Manje od 25 kilometara od Rima, Ostija je nekada bila vrlo aktivna kosmopolitska morska luka na ušću reke Tibar, gde su se mešale mnoge mediteranske kulture.

Međutim, uprkos značaju u rimskoj historiji, moderna arheologija je dugo zapostavljala neke delove Ostije, za razliku od, recimo, antičkog grada Pompeje, oko 200 kilometara južno niz obalu Italije.

Stoga, kad su arheolozi sa Katanijskog univerziteta prošlog leta došli u Ostiju, njihova očekivanja nisu bila velika. Mislili su da će pronaći neka skladišta ili rečnu luku.

Umesto toga su otkrili najstarije mikve, ili jevrejsko ritualno kupatilo, u Evropi. Glavni rabin u Rimu kaže da takvo antičko mikve nije nikad pronađeno izvan Bliskog istoka.

Prilikom javnog predstavljanja otkrića, italijanski ministar kulture izjavio je da pronalazak povećava istorijsko znanje o Ostiji kao istinskoj raskršnici koegzistencije i razmene između kultura.

Arheolozi su pronašli mikve, staro oko 1.600 godina, u ve-

likoj i bogatoj porodičnoj rezidenciji u centralnoj oblasti Ostije. Podzemni pravougaoni bazen je ispunjavan podzemnom vodom i bio je prekriven crnim i belim pločicama. Povezan sa cirkularnim bunarom, bio je dovoljno dubok da prosečno veliki odrasli čovek može da bude potpuno potopljen.

Neki arheolozi, pak, upozoravaju da ovu lokaciju ne treba nazivati „mikve“ dok ne bude još dokaza – razne vrste bazena su postojale u antičkom Rimu, uključujući one za hrišćanska krštenja.

Drugi smatraju da dokaz postoji pošto je otkrivena uljana lampa ukrašena slikama menore i lulava (palminog lista korišćenog tokom jevrejskog praznika Sukot) na dnu bazena.

Ostija, gde je nekad živelo oko 100.000 stanovnika, ima bogatu jevrejsku istoriju, uključujući

jednu od najranijih poznatih sinagoga u zapadnoj Evropi i nadgrobni spomenik iz prvog veka, jedan od najstarijih poznatih jevrejskih natpisa pronađenih u Italiji.

Ova otkrića pokazuju da je Ostija predstavljala spoj različitih kultura koji je trajao do petog veka, kad se kvalitet luke pokvario i skoro svi stanovnici napustili grad.

Njihova zaostavština, pak, i dalje živi – ne samo u arheologiji. Danas je italijansko jevrejsko prezime Di Porto povezano sa ljudima koji su došli iz luke Ostija.

Lokacija još nije otvorena za turiste i iskopavanja će se nastaviti ovog leta. Očekuje se dolazak velikog broja Jevreja koji žele da vide mikve. U ovom trenutku, Rim ima izuzetnu arheološku baštinu jevrejske istorije.■